

T.C
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI
2015-YL-069

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINDA
DAVRANIŞ SORUNLARININ ANNE-BABA
TUTUMU VE ÖZ-KONTROL İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

HAZIRLAYAN
Neslihan GÖZÜBÜYÜK

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Yalçın ÖZDEMİR

AYDIN-2015

T.C
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Neslihan GÖZÜBÜYÜK tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Davranış Sorunlarının Anne-Baba Tutumu Ve Öz-Kontrol İle İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı tez, 16.10.2015 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Unvanı,	Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan :	Doç. Dr. Yalçın ÖZDEMİR	Adnan Menderes Üniversitesi	
Üye :	Yrd. Doç. Dr. Sezai KOÇYİĞİT	Adnan Menderes Üniversitesi	
Üye :	Yrd. Doç. Dr. Sibel SÖNMEZ	Ege Üniversitesi	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu **Yüksek Lisans** tezi, Enstitü Yönetim KurulununSayılı kararıyla..... tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Recep TEKELİ

Enstitü Müdürü

T.C
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../2015

İmza

NESLİHAN GÖZÜBÜYÜK

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINDA DAVRANIŞ SORUNLARININ ANNE-BABA TUTUMU VE ÖZ-KONTROL İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Neslihan GÖZÜBÜYÜK

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yalçın ÖZDEMİR
2015

Bu araştırmanın amacını okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumunun çocuklarda öz-kontrol ve davranış sorunları arasındaki doğrudan etkilerini ve dolaylı anne-baba tutumlarının öz-kontrol aracılığı ile davranış problemleri üzerinde oluşan dolaylı etkisini incelemektir.

Araştırmada veri toplama araçları olarak “Çocuk Yetiştirme Anketi”, “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirilmesi”, “Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeği” ve “Sosyo Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 450 çocuğun anne-babaları ve öğretmenleri oluşturmuştur.

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 22. 0 ve AMOS paket programları kullanılmıştır. Verilerin analizinde, t testi, pearson korelasyon katsayısı ve yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre okul öncesi dönem çocuklarında anne-baba tutumu ve öz-kontrolün, davranış sorunları üzerinde doğrudan ve anne-baba tutumunun davranış sorunları üzerinde öz-kontrol aracılığı ile oluşan dolaylı etkisi olduğu bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda olumlu anne-baba tutumu ile öz-kontrol arasında pozitif, davranış sorunları ile negatif ve öz-kontrol ile davranış sorunları arasında negatif ilişkilerin olduğu görülmektedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Okul öncesi, Anne-baba tutumu, Öz-Kontrol, Davranış Sorunları

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE RELATION OF BEHAVIOURAL PROBLEMS IN PRE-SCHOOL CHILDREN WITH THE PARENTAL ATTITUDE AND SELF-CONTROL

Neslihan GÖZÜBÜYÜK

MA Thesis, Preschool Education Department

Thesis Supervisor: Doç. Dr. Yalçın ÖZDEMİR

2015

The purpose of this research is to analyse the direct and indirect effect of the parenting style on self-control and behavioural problems through self-control.

In this research, “Parenting Survey”, “Social Competence and Behaviour Assessment”, “Self-Control Rating Scale”, and “Socio-Demographic Data Form” are used as data collection tools. Sample group of this research comprises the teachers and the parents of 450 pre-school children attending pre-school institutions.

SPSS 22.0 and AMOS package programs are used for analyzing the data. t test, pearson correlation analysis, Explanatory factor analysis and structural equation modelling were used to analyse the data.

According to the findings, parenting styles has direct and indirect effects on behavioural problems of pre-school children. And in the conclusion of the research, it was found out that positive parenting associated positively with self-control and negatively with behaviour problems. Self-control was associated negatively with behaviour problems.

KEYWORDS: Pre-school, Parenting Style, Self-Control, Behavioural Problems.

ÖNSÖZ

Araştırmamın planlanması, uygulanması ve sonuçlandırılmasında büyük katkıları ve fikirleriyle bana yol gösteren, çalışmamın tüm aşamalarında rehberlik çalışmalarını büyük bir titizlikle gerçekleştiren, bütün bunların yanı sıra manevi desteği ve güveni ile her zaman yanımda olan, engin görüşlerini ve zamanını benden esirgemeyen Değerli Hocam ve Danışmanım Sayın Doç. Dr. Yalçın ÖZDEMİR' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırmam süresi boyunca deneyimleriyle bana ışık tutan, güler yüzüyle, anlayışıyla yanımda olan, sabrıyla beni dinleyen, öğretmenliğin gerektirdiği özverisiyle ve karakteriyle rol model aldığım ve beni bu yolda emin adımlarla ilerlemem gerektiğine inandıran değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Nermin KORUKLU' ya, yüksek lisans eğitimim boyunca pek çok şey öğrendiğim hocalarım, Yrd. Doç. Dr. Sezai KOÇYİĞİT' e, Yrd. Doç. Dr. Gözde İNAL KIZILTEPE' ye, Yrd. Doç. Dr. Ayşe ÖZTÜRK SAMUR ve Yrd. Doç. Dr. Yaşar KUZUCU' ya teşekkürü borç bilirim. Veri toplama sürecinde ölçeklerin uygulanmasında her türlü kolaylığı sağlayan okul idarecilerine, öğretmenlere ve anne-babalara teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmamda destek veren, akademik gelişimime ve araştırmaya katkıda bulunan Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi hocam olan Yrd. Doç. Dr. Sibel SÖNMEZ' e teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırmam boyunca her zaman yanımda olan, yardımlarını ve manevi desteklerini esirgemeyen Mesut HAZEN ve Hale ERYILMAZ' a, yine bu süreç boyunca sevgileriyle yanımda olan Hasan EROĞLU' na teşekkür ederim. Ayrıca araştırmam kapsamında çevirilerimde desteğini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen sevgili hocam Gamze BİLİR SEYHAN' a teşekkür ederim. Yüksek Lisans eğitimim boyunca birbirimizin desteğini her an hissettiğimiz, bilgilerimizi paylaştığımız ve sorguladığımız sevgili yüksek lisans sınıf arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Akademik anlamda tez hazırlama gibi zorlu bir süreç maddi güçlüklerin yanında manevi güçlükleri de barındırmaktadır. Hayatımda en değerli varlıklarım, sevgili ailem bu süreçte ihtiyaç duyduğum manevi desteğin en önemli parçası oldu. Yüksek lisans öğrenimimi başarıyla tamamlayabilmem için ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştılar. Sevgisi ve dualarını esirgemeyen sevgili annem Zübeyde GÖZÜBÜYÜK' e, bu süreçte yanlarına gidemediğim için anlayış

ile karşılıadıkları için tüm kardeşlerime teşekkürü borç bilirim. Son olarak araştırma süreci boyunca en önemli desteği veren, araştırmamın her aşamasını merak eden, her ihtiyaç duyduğumda yanımda olan, kendisine layık bir evlat olmaya çalıştığım canım babam Metin GÖZÜBÜYÜK' e her yönüyle mükemmel bir baba, bir rehber olduğu için teşekkürü borç bilirim.

Akademik hayatımda her daim daha ileriye gitmek, öğrenmeyi yaşamım boyunca sürdürebilmek dileğiyle. Araştırmamın bilime ve eğitime katkısı olması dileğiyle...

Neslihan GÖZÜBÜYÜK

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	İİİ
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	V
ÖZET	Vİİ
ABSTRACT	İX
ÖNSÖZ	Xİ
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	xix
ÇİZELGELER DİZİNİ	XXİ
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xxiii
EKLER DİZİNİ.....	XXV
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Önemi.....	5
1.2.1. Problem Cümlesi	6
1.2.2. Alt Problemler	6
1.3. Varsayımlar	6
1.4. Materyal Ve Yöntem.....	7
1.4.1. Araştırma Modeli	7
1.4.2. Çalışma Grubu	8
1.4.2.1. Evren ve Örneklem	8
1.4.3. Veri Toplama Araçları	11
1.4.3.1. Sosyo Demografik Bilgi Formu	11
1.4.3.2. Çocuk Yetiştirme Anketi.....	12
1.4.3.3. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirilmesi	12

1.4.3.4. Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeği.....	13
1.4.4. Veri Toplama Süreci	18
1.4.5. Verilerin Analizi.....	19
1.5. Literatür Özeti	19
1.5.1. İlgili Çalışmalar.....	19
1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar	22
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	23
2.1. Davranış Sorunlar.....	23
2.1.1. Davranış Sorunlarının Tanımlanması.....	23
2.1.2. Okul Öncesi Dönemde Görülen Davranış Sorunları.....	24
2.1.3. Davranış Sorunlarını Etkileyen Faktörler.....	24
2.2. Çocuk Yetiştirme Tutumları.....	27
2.3. Öz-Kontrol	29
2.3.1. Öz-Kontrol Teorisi ve Öz-Kontrolü Etkileyen Etmenler	29
2.3.2. Öz-Kontrolün Aracılık Etkisi.....	30
2.4. Tanımlar	32
3. ARAŞTIRMA BULGULARI	34
3.1. Cinsiyet ve Davranış Sorunları	34
3.2. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar	35
3.3. Model Testi	37
3.3.1. Ölçme Modeli.....	37
3.3.2. Yapısal Model	38
TARTIŞMA VE SONUÇ	42
KAYNAKLAR	46
EKLER.....	60
ÖZGEÇMİŞ	69

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

Öğr: Öğrenci

Öğ: Öğretmen

ÇY: Çocuk Yetiştirme

SYDÖ: Sosyal Yetkinlik ve Davranış Ölçeği

N : Veri Sayısı

P : Anlamlılık Düzeyi

Ss : Standart Sapma

Sd : Serbestlik Derecesi

F : F değeri (ANOVA için)

AMOS : Analysis of Moment Structure

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler.....	9
Çizelge 1.4.2. Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyon Sonuçları.....	16
Çizelge 1.4.3. Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeğinin Puan Ortalaması, Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ve İki Yarı Test Güvenirlik Analizi Sonuçları...15	
Çizelge 3.1.1. SYDÖ/Anne Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-testi Sonuçları.....	34
Çizelge 3.1.2. SYDÖ/Öğ Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-testi Sonuçları	35
Çizelge 3.2.1. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi.....	35
Çizelge 3.3.1. Ölçme Modeli.....	38
Çizelge 3.3.2. Yapısal Eşitlik Modelleri Uyum İndeksleri.....	38
Çizelge 3.3.3. Yapısal Model: Standardize Edilmiş Değerler.....	39
Çizelge 3.3.4. Anne-babanın Çocuk Yetiştirme Tutumunun Davranış Sorunları Üzerine olan Standardize edilmiş Dolaylı Etkileri ve Model Tarafından Açıklanan Toplam Varyanslar.....	40

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Gözlenen Değişkenler Arasındaki Doğrudan ve Dolaylı İlişkiler.....	3
Şekil 1.4.1. z-Kontrol Değerlendirme leğinin Faktör Analizi.....	18

EKLER DİZİNİ

Ek 1. İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi	60
Ek 2. Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeği	63
Ek 3. Sosyal Yetkinlik ve Değerlendirme Ölçeği	65
Ek 4. Çocuk Yetiştirme Anketi	67

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Kişiliğin önemli bir bölümünün erken çocukluk döneminde oluşması bu dönemin önemini göstermektedir. Bu dönemde edinilen davranışlar çocuğun tüm hayatı boyunca göstereceği davranışlara temel oluşturmaktadır (Fan & Chen, 2001; Yavuzer, 2008). Erken çocukluk döneminde aile içindeki davranışlar çocuğun ilk sosyal yaşantılarında istedik veya istenmedik davranışların oluşmasında önem taşımaktadır (Yavuzer, 1993). Bu dönemde ise çocukların en fazla etkileşimde bulunduğu ve yakın çevresi içerisinde anne-baba yer almakla birlikte çocukların rol model olarak gördüğü davranışlarda büyük etkisi bulunmaktadır (Bronfenbrenner & Morris, 1998; Erkan, 2010; Mahoney & MacDonald, 2007). Aynı zamanda son yıllarda yapılan araştırmalara göre erken çocukluk döneminde sosyal yetkinlik becerileri geliştirilemeyen çocuklarda davranış sorunları görüldüğü gibi bu sorunların ilerleyen yaşlarda yaşantılarının sosyal açıdan olumsuz etkilenme olasılığının daha fazla olduğu görülmektedir (Ladd, 2000). Erken çocukluk dönemindeki davranış sorunlarının ileriki yıllarda daha büyük davranış sorunlarına dönüşmesini engellemenin yollarından birisi bu davranışların daha kolay değiştirilebilir olduğu erken yıllara odaklanmaktır (Lee, Baillargeon, Vermunt, Wu & Tremblay, 2007). Bu nedenle erken çocukluk dönemindeki davranış sorunlarının ileriki yıllarda devam edecek etkilerinin önemine dayanılarak erken önleme çalışmaları için anne-baba ve öğretmen eğitimleri önemli olarak görülmektedir (Farrington & Welsh, 2007).

Çocuklarda görülen davranış sorunları farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bunlar; saldırganlık, dürtüsellik, hiperaktivite gibi dışsallaştırılan davranış problemleri ve içe kapanıklık, utanma, sosyal çekingenlik gibi içselleştirilen davranış problemleri olmak üzere iki farklı şekilde görülmektedir (Stacks & Goff, 2006). İçselleştirme ve dışsallaştırma davranış sorunlarına erken çocukluk döneminden itibaren önlem alınmaması ve tanımlanmaması çocuğun ileriki yaşlarında şiddet eğilimli, psikolojik ve ruhsal sorunları olan bireyler olmasına yol açabilmektedir (Owens & Shaw, 2003).

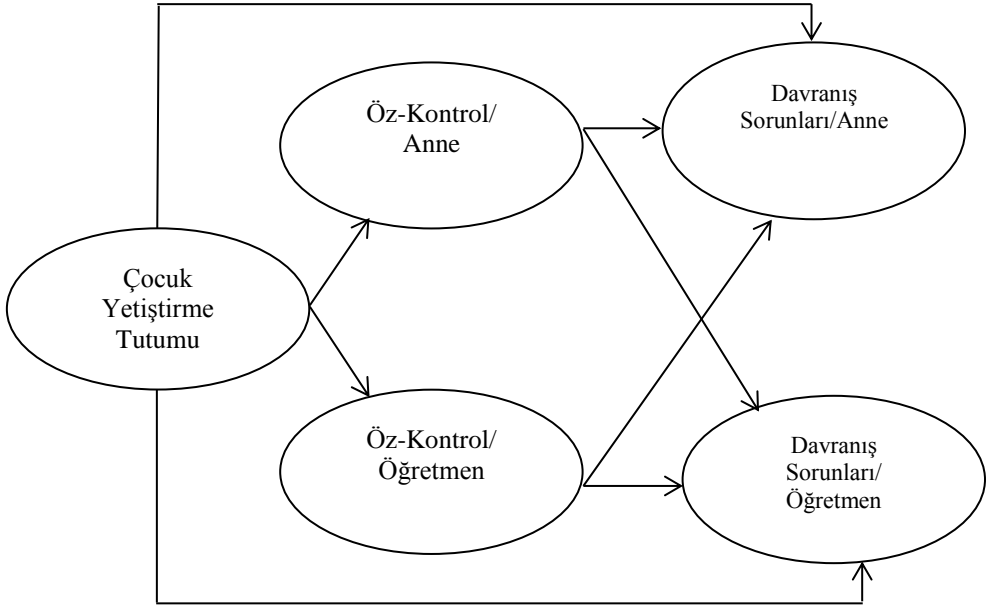
Davranış sorunlarını etkileyen faktörlerin içinde en belirgin olarak anne-baba tutumları yer almaktadır (McDowell, Parke & Spitzer, 2002; Paterson &

Sanson, 1999). Anne-baba tutumlarının; sapkın davranışlar, düşük öz-kontrol ve davranış sorunları üzerindeki etkileri bilinmektedir (Gibbs, Giever & Martin, 1998; Hope & Chapple, 2005). Yapılan araştırmalarda özellikle düşük öz-kontrol ile davranış sorunları arasındaki ilişki (De Kemp et al., 2009; Kim & Brody, 2005) ya da anne-baba tutumları, düşük öz-kontrol ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiler ele alınmaktadır (Hay, 2001; Vazsonyi & Belliston, 2007; Vazsonyi & Klanjsek, 2008). Davranış sorunları ile ilgili yapılan boylamsal çalışmalarda ise erken çocukluk döneminde ortaya çıkan davranış sorunlarının ergenlik ve yetişkinlikte sapkın ve suç davranışları ile ilişkili olduğunu göstermektedir (McCord, Widom & Crowell, 2001; Moffitt, Caspi, Harrington & Milne, 2002; Piquero, Farrington & Blumstein, 2003).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda erken çocukluk döneminde sosyal ve duygusal açıdan olumlu özelliklerin ve sağlıklı bir kişiliğin gelişimi, davranış sorunlarının önlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında anne-babanın çocuk yetiştirme tutumlarının önemli rol oynadığı görülmektedir. Bu nedenle araştırmada anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunun çocukların davranış sorunlarını yordama düzeyinin incelenmesi ile birlikte öz-kontrolün davranış sorunları ve anne-baba tutumu arasındaki aracılık etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacını okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumunun çocuklarda öz-kontrol ve davranış sorunları arasındaki doğrudan etkilerini ve dolaylı anne-baba tutumlarının öz-kontrol aracılığı ile davranış problemleri üzerinde oluşan dolaylı etkisini incelemek oluşturmaktadır. Gözlenen değişkenlere ilişkin doğrudan ve dolaylı ilişkileri içeren model Şekil 1.1.' de verilmiştir.

Şekil 1.1. Gözlenen Değişkenler Arasındaki Doğrudan ve Dolaylı İlişkiler

1.1.1. Problem Durumu

Sosyal gelişim, kişinin yaşadığı çevreye uygun tutum ve davranış göstermesiyle birlikte aynı zamanda bağımsız bir birey olarak farklılaştığı süreçleri anlatmaktadır. Bu süreçler hem çocukluk hem ergenlik hem de yetişkinlik dönemlerinde gösterilen sosyal davranışlar üzerinde belirleyici role sahip olduğu bilinmektedir (Yağmurlu ve Kodalak, 2010).

Sosyal gelişimin yeterince desteklenememesi çocuklarda uyum ve davranış sorunlarının görülme olasılığını artırmaktadır. Örneğin; yapılan araştırmalarda, yeterince sosyal becerilere sahip olmayan çocuk ile ergenlerin davranış sorunları ve saldırganlık açısından riskli grup olduğu belirtilmektedir (Crick & Dodge, 1994; D’Zurilla, Nezu & Maydeu-Olivares, 2003; Keltikangas-Järvinen & Pakaslahti, 1999; Webster-Stratton & Reid, 2004).

Davranış sorunu olan çocuklarda daha çok akran reddi, depresyon, olumsuz kendilik algısı yaşamalarının yanı sıra birçoğunun okulu bırakma eğiliminde olduğu görülmektedir (Crick & Grotpeter, 1995; Grotpeter & Crick, 1996; Rys & Bear, 1997). Ayrıca, araştırmalarda düşük öz-kontrol ile sapkın davranışlar (Hay, 2001; Vazsonyi, 2003) ve davranış sorunlarının (Krueger, Caspi, Moffitt, White &

Stouthammer-Loeber, 1996) ilişkili olduğu bulunmuştur. Anne-baba tutumlarının; sapkın davranışlar, düşük öz-kontrol ve davranış sorunları üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Gibbs, Giever & Martin,1998; Hope & Chapple, 2005). Etkisiz anne-baba tutumları çocuklarda düşük öz-kontrole neden olabileceği gibi sapkın davranışların ve davranış sorunlarının olmasına yol açmaktadır. Anne-baba tutumları, öz-kontrol ve davranış sorunları ilişkisini öz-kontrol kuramı açıklamaktadır (Gottfredson & Hirschi, 1990). Gottfredson ve Hirschi' nin (1990) teorisine göre öz-kontrol düzeyi çocukluk döneminde oluşmaktadır. Öz-kontrol kuramına göre, etkili olmayan anne-baba tutumları kendini kontrol yani öz-kontrol seviyesini belirleyen temel faktördür. Anne-babanın sosyalleşme ve yönetim etkisinin öz-kontrol aracılığıyla davranış sorunlarını etkilediği görülmektedir. Çocukların öz-kontrol düzeyini yeterli seviyeye getirmek için anne-babalar çocuğun davranışlarını gözlemlemeli, olumsuz (sapkın) davranış meydana geldiğinde davranışı fark etmeli ve böyle bir davranışı cezalandırmalıdır (Gottfredson & Hirschi, 1990). Aynı zamanda Gottfredson ve Hirschi (1990) öz-kontrol seviyesini artırmak için anne-babalara üç temel bileşeni olan ideal bir yol önerisinde bulunmaktadır. Bunlar; çocukların davranışlarını izleme, tanımlama ve çocuklardan disipline (kurallara) uygun davranışları yerine getirmesini beklemek oluşmaktadır. Bu üç temel bileşen gözönünde bulundurulduğunda öz-kontrol seviyesinin artacağı belirtilmektedir.

Araştırmalarda anne-baba tutumlarının çocukların öz-kontrolü üzerindeki olumlu etkilerine bakıldığında; model alma, demokratik anne-baba tutumu, yakınlık/sıcaklık, açıklayıcı akıl yürütme ve duygusal destek faktörlerinin etkili olduğu görülmektedir (Beaver et al., 2009; Berkowitz & Grych, 1998; Boutwell & Beaver, 2010; Gibson et al., 2010; Hay & Forrest, 2006; Jones, Cauffman & Piquero, 2007; Vaughn, DeLisi, Beaver & Wright, 2009; Vazsonyi, 2003; Vazsonyi & Belliston, 2007; Walker, Ainette, Wills & Mendoza, 2007). Bu durumda anne-babaların çocuklarına karşı gösterdiği bu tutumlar, çocuklarda öz-kontrol seviyesini yükselttiği belirtilmektedir. Bunun yanısıra, anne-baba tutumları ile çocukların davranış sorunları arasındaki ilişkilerde öz-kontrolün aracılık etkisi deneysel çalışmalarla öz-kontrol kuramına katkıda bulunduğu ve kuramı desteklediği görülmektedir (Pratt & Cullen, 2000).

Yapılan araştırmaların bazılarında özellikle düşük öz-kontrol ile davranış sorunları arasındaki ilişki (De Kemp et al., 2009; Kim & Brody, 2005) ya da anne-baba tutumları, düşük öz-kontrol ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiler ele

alınmaktadır (Hay, 2001; Vazsonyi & Belliston, 2007; Vazsonyi ve Klanjsek, 2008). Davranış sorunlarını etkileyen faktörlerin içinde en belirgin olarak anne-baba tutumları yer almaktadır (McDowell, Parke & Spitzer, 2002; Paterson & Sanson, 1999). Yapılan bu çalışmalarda anne-baba tutumları ile davranış sorunları arasında ilişki olduğu gibi davranış sorunları ile düşük öz-kontrol arasında da ilişki olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra; erken çocukluk döneminden itibaren ortaya çıkan davranış sorunları yaşamın ileriki yıllarında düşük öz-kontrolün sapkın davranışlara neden olabileceği gibi madde bağımlılığı, psikolojik ve ruhsal sorunlara da neden olduğu belirtilmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönem, çocuğun gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Çocukların gelişim dönemlerinde kritik aşamalar vardır. Okul öncesi dönem ise kritik aşamaların oldukça fazla yaşandığı dönemdir. Bu dönemde sahip olunan bir takım beceriler, kişiler arası ilişkiler çocuğun yaşamını etkileyebilmektedir. Özellikle anne-baba tutumunun çocuğun gelişimi üzerinde önemli etkilerinin olduğu bilinmektedir. Bunun yanında Piaget, uygun çevre düzenlenmesi sağlandığında çocukların gelişimini hızlandırılabileceğini, sınırlı bir çevrede ise çocukların gelişiminin sınırlandırılabileceği üzerinde durulmaktadır (Senemoğlu, 2009). Anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunun iyileştirilmesi bu ilişkileri yordayan etmenlerin bilinmesi ile mümkün olabileceği belirtilmektedir. Anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu dışında ailenin karakteristik özelliklerinin de öz-kontrol seviyesini etkilediği görülmektedir. Ailenin parçalanması ve sosyo-ekonomik statüsü (SES), öz-kontrol seviyesini etkileyen önemli aile özellikleri olduğu belirtilmektedir. Yapılan araştırmalarda; düşük gelirli ve stres seviyesi yüksek ailelerde çocukların öz-kontrol düzeyinin düşük olduğu belirtilmektedir (Bennett et al., 2005; Brannigan, Gemmel, Pevalin & Wade, 2002; Chapple, 2004; Perrone, Sullivan, Pratt & Margaryan, 2004; Vaughn et al., 2009). Öz-kontrol kuramının aracılık etkisi üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında ise sınırlı çalışmalarla desteklendiğini ve bundan dolayı uygulanabilirliği ile ilgili bazı önemli istisnalar bulunduğu görülmektedir (Cheung & Cheung, 2008; Miller, Jennings, Alvarez-Rivera ve Lanza-Kaduce, 2009; Vazsonyi, Pickering, Junger & Hessing, 2001; Vazsonyi, Wittekind, Belliston & Van Loh, 2004; Tittle & Botchkovar, 2005). Yapılan çalışmaların ise birçoğunun batılı kültürlerde yapılmış olması, batılı olmayan kültürlerde ise örneğin Türkiye’de bu kuramın ne ölçüde genellenebildiği bilinmemektedir (Scarpate, Vazsonyi, Burcu, Torrente & Sheu,

2008). Ayrıca davranış sorunlarını etkileyen etmenler arasında öz-kontrol, mizaç, çocuğun gelişim düzeyi ve anne-babanın çocuğunu ne derecede kabul ettiği ile ilgili etmenler yer almaktadır (McDowell, Parke & Spitzer, 2002; Yağmurlu ve Kodalak, 2010).

Davranış sorunları ile ilgili sınırlı sayıda araştırma olan Türkiye’ de, bu ilişkileri yordayan etmenlerle ilgili araştırmalar da sınırlıdır. Bu araştırma Türkiye’de ve yurt dışında davranış sorunlarını bir dizi değişken açısından değerlendirecek çalışmalar arasında yer alması açısından önemlidir.

Araştırma sonuçlarının, yaygın olarak çalışılmamış bir konu üzerinde alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2.1. Problem Cümlesi

Yukarıda açıklanan bilgilerden yola çıkılarak bu araştırmanın temel problemini “Okul öncesi dönemdeki çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumu, çocukların öz-kontrolü ve davranış sorunları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” oluşturmaktadır.

1.2.2. Alt Problemler

1. Anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ile davranış sorunları arasında anlamlı ilişki var mıdır?
2. Anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ile öz-kontrol arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Çocuğun öz-kontrolü ile davranış sorunları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Öz-kontrolün anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ile davranış sorunları arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık etkisi var mıdır?

1.3. Varsayımlar

1. Öğretmenlerin ve anne-babaların ölçme araçlarını içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.
2. Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
3. Ölçme araçlarının kapsam geçerliliği yapılan araştırmalar doğrultusunda yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.4. Materyal ve Yöntem

1.4.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumu, çocukların öz-kontrol ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel desen kullanılmıştır. Korelasyonel araştırma, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin açıklanmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu araştırma yönteminde araştırmacı değişkenleri manipüle ya da kontrol etmez bunun yerine her birey için iki ya da daha fazla puanlama yaparak arasında ilişkiyi istatistik kullanılmaktadır (Creswell, 2012). Korelasyonel araştırma, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan araştırmalarda kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Araştırmada değişkenler arası doğrudan ve dolaylı ilişkileri test etmek için yapısal eşitlik modeli (YEM) kullanılmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi yönteminde genellikle belirtilen işlemler takip edilmektedir: İlk olarak yapısal model kurularak modelde yer alan değişkenler arasındaki ilişkiler tespit edilmektedir, aynı zamanda ölçme modeli de test edilmektedir. Daha sonra yol diyagramı elde edilerek, ilişkilere ait yol katsayıları (regresyon katsayılarına benzer) tespit edildikten sonra modele ait uyum iyiliği istatistikleri incelenmektedir: Ki-kare/Serbestlik Derecesi, Uyum İyiliği İndeksleri (Goodness of Fit Index, GFI), Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index, AGFI), Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residual, RMR), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) ve Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI) ve Standardize Ortalama Hataların Karekökü (Standardized Root Mean Square Residual, SRMR) sıklıkla kullanılan uyum istatistiklerinden bazılarıdır. Son olarak ise; yapısal model incelenerek bulgular yorumlanmaktadır.

Yapısal eşitlik modeli, gözlenen değişkenler (observed variable) ve örtük değişkenler (latent variable) arasındaki nedensel ilişkilerin ve korelasyon ilişkilerinin bir arada bulunduğu modellerin test edilmesi için kullanılmakla birlikte varyans, kovaryans analizleri, faktör analizi ve çoklu regresyon gibi analizlerin birleşmesi ile oluşan çok değişkenli bir analiz yöntemidir (Yılmaz, 2004b).

Yapısal eşitlik modelinin uygulanmasındaki en kritik konu, oluşturulan modelin oldukça sağlam bir teorik alt yapıya sahip olmasıdır. Yöntemin temel özelliği, tamamen teoriye dayalı olmasıyla birlikte örtük değişkenler arasında bir nedensellik yapısının var olduğunu kabul etmesidir (Yılmaz, 2004b).

Verilerin modeli destekleyip desteklemediğini değerlendirmek amacıyla yapısal eşitlik modelinde kullanılan iki aşamalı yöntem en yaygın yöntem olarak bilinmektedir (Anderson & Gerbing, 1988). Analizlerde birinci aşama olarak ölçme modeli test edilerek modelde yer alan yapılara ait ölçümlerin ilgili yapıları doğru ölçüp ölçmediğine bakılmaktadır (Huchting et al., 2008), ikinci aşamada ise yapısal model incelenmektedir. Araştırmacının elinde doğru bir ölçüm bulunmuyorsa, yapıları ölçtüğünü varsaydığı ölçümler ise yapıyı yeterince ölçmüyorsa, yapısal modeli analiz etmenin bir anlamı olmamaktadır.

1.4.2. Çalışma Grubu

1.4.2.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında İzmir’de bulunan 866 okul öncesi eğitim kurumu, bu kurumlarda görev yapmakta olan 2088 öğretmen ve öğrenim gören 41.131 çocuk ve bu çocukların anne-babaları oluşturmuştur. Evrenin büyük olması nedeni ile örneklem alma yoluna gidilerek seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle araştırmanın örnekleme İzmir ili merkez ilçeleri okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar, anne-babaları ve öğretmenleri tek kademeli seçkisiz örnekleme yöntemlerinden küme örnekleme kullanılarak seçilmiştir. Çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu ve Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan veriler temel alınarak okullar seçilmiştir ve ölçme araçları bu okullara uygulanmıştır. Anne-babalara da çocuklar aracılığı ile ulaşılmıştır.

Küme örnekleme yöntemi evren büyük olduğunda ve geniş bir coğrafi alana yayıldığında kullanılmaktadır. Bu yöntem, evren, birimlerin herhangi belirli bir özelliği değil, coğrafi özellikler itibariyle belirli sayıda kümeye ayrılarak her bir gruptan örneklem seçilerek yapılmaktadır (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012). Küme örneklemede, evren ya da çalışma evreni, çoğu zaman içinde çeşitli elemanları olan, benzer amaçlı kümelerden oluşmaktadır. Küme örnekleme, çalışılması düşünülen evrende doğal olarak oluşan veya farklı amaçlarla yapay olarak oluşturulan, evrendeki bütün kümelerin tek tek eşit seçilme şansına sahip

oldukları durumda yapılan örnekleme olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2006: 114; Yıldırım ve Şimşek, 2008: 105).

Bu araştırmada, İzmir ili merkez ilçelerinin her biri birer küme olarak kabul edilmiş ve her bir küme içerisinde örneklem elde edilmiştir. Küme yönteminin seçilme nedeni, araştırmanın nicel boyutunda örnekleme genişleterek genelleme imkânı sağlamış olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın nicel veri toplama araçları merkez ilçelerin her birinde bulunan okullar listelendirilerek numaralandırılmış, kura yoluyla her ilçeden bir bağımsız anaokulu ile bir ilkokula bağlı anasınıfı seçilmiştir. Toplamda 10 bağımsız anaokulu ve 10 anasınıfı araştırma örneklemini oluşturmuştur. Seçilen okullarda eğitim alan 450 çocuk ve anne-babaları örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırmada ilgili ölçüklerin doldurulmasında katkı sağlamış olan 67 öğretmen yer almıştır. Araştırma kapsamında çerçevesinde verinin toplanmasında gönüllülük esas alınmıştır.

Veri girişi yapılmadan önce elde edilen veriler incelenmiş ve ölçme araçlarından eksik ya da hatalı dolduran katılımcıların verileri veri dosyasına girilmemiştir. Bundan dolayı örneklem grubunu 251 çocuk oluşturmuştur. Bu çocukların 128' ini (% 51) kız çocuklar, 123' ünü (% 49) erkek çocuklar oluşturmuştur. Çocukların yaş aralığı 4-6' dır. Katılımcılara ilişkin demografik bilgilere çizelge 1.4.1' de yer verilmiştir.

Çizelge 1.4.1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	Frekans/Yüzde	Anne (F/Y)	Baba (F/Y)
Cinsiyet			
Kız	128 (51)		
Erkek	123 (49)		
Yaş			
4 yaş	44 (17.5)		
5 yaş	112 (62.2)		
6 yaş	95 (37.8)		
Doğum Sırası			
Birinci	165 (65.7)		
İkinci	76 (30.3)		
Üçüncü	7 (2.8)		
Dördüncü	3 (1.2)		

Çizelge 1.4.1.'in Devamı

Değişkenler	Frekans/Yüzde	Anne (F/Y)	Baba (F/Y)
Kardeş Sayısı			
Yok (0)	115 (45.8)		
Bir	114 (45.4)		
İki	9 (7.6)		
Üç	3 (1.2)		
Çalışma Durumu			
Evet		102 (40.6)	242 (96.4)
Hayır		149 (59.4)	9 (3.6)
Anne/Baba Eğitim Düzeyi			
Okur-yazar değil		0 (0)	1 (0.4)
Okur-yazar		2 (0.8)	0 (0)
İlköğretim		37 (14.7)	55 (21.9)
Lise		117 (46.6)	102 (40.6)
Yüksekokul		19 (7.6)	18 (7.2)
Üniversite		72 (28.7)	72 (28.7)
Lisansüstü		4 (1.6)	3 (1.2)

Araştırmaya katılan çocukların cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığında çocukların 128' inin (% 51. 0) kız, 123' ünün (% 49. 0) erkek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan çocukların yaş grubuna göre dağılımına bakıldığında çocukların 44' ünün (% 17.5) 4 yaş, 112' sinin (% 62.2) 5 yaş ve 95' inin (% 37.8) 6 yaş grubu olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan çocukların çoğunluğunu 5 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların doğum sırasına göre dağılımına bakıldığında çocukların 165' inin (% 65.7) ilk çocuk, 76' sının (% 30.3) ikinci çocuk, 7' sinin (% 2.8) üçüncü çocuk ve 3' ünün (% 1.2) dördüncü çocuk olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan çocukların büyük bir bölümünü ilk sırada doğan çocuklar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların kardeş sayılarına göre dağılımına bakıldığında çocukların 115' inin (% 45.8) tek çocuk, 114' ünün (% 45.4) bir kardeşe sahip, 19' u (% 7.6) iki kardeşe sahip, 3' ünün (% 1.2) üç kardeşe sahip

olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan çocukların çoğunluğunun ya tek çocuk ya da bir kardeşi olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların annelerinin çalışma durumuna göre dağılımına bakıldığında annelerin 102'sinin (% 40.6) çalıştığı, 149'unun (% 59.4) çalışmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan annelerin çoğunluğunun çalışmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların babaların çalışma durumuna göre dağılımına bakıldığında babaların 242'sinin (% 96.4) çalıştığı, 9'unun (% 3.6) çalışmadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan babaların çoğunluğunun bir işe sahip olduğu ve çalıştığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların annelerinin eğitim durumuna göre dağılımına bakıldığında okur-yazar olmayan annenin olmadığı görülmektedir. Annelerin 2'sinin (% 0.8) okur-yazar, 37'sinin (% 14.7) ilköğretim mezunu, 117'sinin (% 46.6) lise mezunu, 19'unun (%7.6) yüksekokul mezunu, 72'sinin (28.7) lisans mezunu, 4' ünün (% 1.6) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların babalarının eğitim durumuna göre dağılımına bakıldığında okur-yazar olmayan sadece 1 (% 0.4) babanın olduğu görülmektedir. Babaların 55'inin (% 21.9) ilköğretim mezunu, 102'sinin (% 40.6) lise mezunu, 18'inin (% 7.2) yüksekokul mezunu, 72'sinin (%28.7) lisans mezunu, 3' ünün (% 1.2) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

1.4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla, çalışmanın amacına uygun 4 ölçek kullanılmıştır. Çocukların ve ailelerin kişisel bilgilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından hazırlanan "Sosyo-Demografik Bilgi Formu", anne-babaların çocuk yetiştirme tutumunu ölçmek için "Çocuk Yetiştirme Anketi", çocukların davranış sorunlarını ölçmek için "Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği" ve çocukların öz-kontrolünü değerlendirmek için "Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır.

1.4.3.1. Sosyo Demografik Bilgi Formu

Sosyo demografik bilgi formu, örnekleme oluşturan çocukların ve annelerinin demografik özellikleri (çocuğun doğum tarihi, çocuğun cinsiyeti,

kardeş sayısı, çocuğun doğum sırası, anne-babanın öğrenim durumu, çalışma durumu) hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen sekiz sorudan oluşan bir formdur.

1.4.3.2. Çocuk Yetiştirme Anketi

Anne-baba tutumlarını ölçmek için Paterson ve Sanson (1999) tarafından geliştirilen “Çocuk Yetiştirme Anketi” kullanılmıştır. Ölçeğin uyarlama çalışması Yağmurlu ve Sanson (2009) tarafından yapılmıştır. Ölçek itaat bekleme, cezalandırma, açıklayıcı akıl yürütme, sıcaklık olmak üzere dört alt boyut ve otuz maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin uyarlama çalışmasında Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları; açıklayıcı akıl yürütme .76, cezalandırma .84, itaat bekleme .78, sıcaklık .68 olarak bulunmuştur.

Ölçek likert tipi beşli derecelendirme ölçeği şeklindedir. Oluşturulan maddeler davranış biçimleri şeklindedir ve her bir davranış biçiminin karşısında cevaplayıcıların seçenekleri, sıklık oranlarına göre farklılaşan 5 seçenek bulunmaktadır. Bunlar; “Hiçbir Zaman”; “Çok Seyrek”; “Bazen”; “Çoğu Zaman” ve “Her Zaman” ifadesi şeklinde oluşmaktadır. Ölçekte doğru veya yanlış seçeneği yoktur. Ölçek, yalnızca annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Her madde için bu seçeneklerden birinin işaretlenmesi istenilmektedir. Ölçek “Hiçbir Zaman” 1 puan; “Çok Seyrek” 2 puan; “Bazen” 3 puan; “Çoğu Zaman” 4 puan ve “Her Zaman” 5 puan şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçeğin cevaplayıcısı olan annenin çocuğundan her bir maddede ifade edilen davranışı hangi sıklıkla gösterdiğini değerlendirerek puanlaması istenilmektedir.

1.4.3.3. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği

Çocukların duygusal ve davranış sorunlarının yanı sıra bu dönemde gelişmesi beklenen sosyal becerilerinin niteliğini de değerlendirmek amacıyla LaFreniere ve Dumas (1996) tarafından geliştirilen “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30 (SYDD-30)” kullanılmıştır. Ölçeğin uyarlama çalışması Çorapçı, Aksan, Arslan-Yalçın ve Yağmurlu (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçek kızgınlık-saldırganlık, sosyal yetkinlik, anksiyete-içe dönüklük olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin uyarlama çalışmasında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları kızgınlık-saldırganlık için .87, sosyal yetkinlik için .88, anksiyete-içe dönüklük için .84 olarak bulunmuştur. Her alt ölçek için madde toplam korelasyon toplam sayısı .41 ve üstünde bulunmuştur.

Ölçek likert tipi dörtlü derecelendirme ölçeğidir şeklindedir. Oluşturulan maddeler davranış biçimleri şeklindedir ve her bir davranış biçiminin karşısında cevaplayıcıların seçenekleri, sıklık oranlarına göre farklılaşan 4 seçenek bulunmaktadır. Ölçekte yer alan davranışı hiçbir zaman yapmıyorsa bir (1), bazen yapıyorsa iki (2), sık sık yapıyorsa üç (3) ve her zaman yapıyorsa dört (4) puan şeklinde derecelendirilmiştir.

1.4.3.4. Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeği

Çocukların öz-kontrolünün değerlendirilmesi için Kendall ve Wilcox (1979) tarafından geliştirilen “Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin uyarlama çalışması araştırmacı tarafından yapılmıştır. Ölçek tek alt boyuttan ve otuz üç maddeden oluşmaktadır. Ölçek likert tipi yedili derecelendirme ölçeği biçimindedir. Katılımcılardan ölçekteki maddelerde yer alan tanımlamaların her birine ne ölçüde katıldıklarını yedili derecelendirmeme ölçeğinde işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir. Ölçek 3-6 yaş grubu çocukların öz-kontrol değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Ölçeğin ilk hali üç boyut olarak önerilmesine karşın sonradan yapılan çalışmalarda tek faktörlü yapısının olduğu bulunmuştur (Kendall ve Wilcox, 1979; Wang, 2002). Kendall ve Wilcox’ un (1979) yaptığı güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısını .98, test-tekrar test sonucunda ise .84 olarak bulmuştur. Wang (2002) ise çalışmasında Cronbach Alfa katsayısını .95 olarak bulmuştur.

Ölçeğin uyarlama çalışması için İzmir ilinde bulunan, Konak, Bornova, Buca, Karabağlar, Karşıyaka, Çiğli, Gaziemir, Bayraklı, Balçova ve Güzelbahçe olmak üzere toplam 10 merkez ilçede 2014-2015 eğitim öğretim yılında, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarına devam eden 48-72 aylık yaş grubu ile çalışılmıştır. Araştırmaya her merkez ilçeden bir bağımsız anaokulu dahil edilmiştir.

Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeği’nin geçerliğini belirlemek amacıyla, test maddeleri dört ayrı dil uzmanı tarafından İngilizce’ den Türkçe’ ye; daha sonra üç ayrı dil uzmanı tarafından Türkçe’ den İngilizce’ ye çevirisi yapılmıştır. Çeviriler yapıldıktan sonra ise farklı bir dil uzmanı tarafından bu çeviriler karşılaştırılmış ve orijinal İngilizce formu ile çevrilen İngilizce formu arasında anlamsal farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Bunun sonucunda anlamsal farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu çalışmaların ardından, okul öncesi eğitim alanından 5 uzman kişiden; araştırmanın amacına uygunluğu, açıklığı ve anlaşılabilirliği açısından

eleştirmeleri, gerekli gördükleri durumlarda maddelerin değiştirilmesi, düzeltilmesi ve çıkartılması ile ilgili görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Ayrıca, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının istenilen düzeyde başarı sağlaması amacıyla testte yer alan maddelerin Türk kültürüne uygunluğu açısından ve ölçeğin maddelerini “Uygun”, “Uygun Değil” ve “Düzeltilme” şeklinde üçlü likert tipi değerlendirme kriterlerine uygun olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Ölçek daha sonra iki Türk Dili Uzmanı tarafından ifadelerin anlaşılabilirliği açısından incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılarak forma son şekli verilmiştir. Uzman görüşleri, alınan geri bildirimlerin dağılımlarına göre değerlendirilmiştir.

Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinden sonra, testte yer alan maddelerin anne-babalar ve öğretmenler tarafından anlaşılabilirliğini değerlendirmek ve araştırmacının uygulamada pratiklik kazanması amacıyla tesadüfi olarak belirlenen okullardan 30 çocuğun anne-baba ve öğretmeni ile ön uygulama çalışması yapılmıştır. Ön uygulama gerçekleştirilirken, anne-baba ve öğretmenlere, ölçekte yer alan ifadelerin anlaşılır olup olmadığı test edilmiştir. Ön uygulamanın sonucunda, ölçekte yer alan maddelerin anne-babalar ve öğretmenler tarafından anlaşılır olduğu belirlenmiştir. Böylece ölçeğe son şekli verilerek uygulama yapılmaya başlanmıştır.

Geçerlik-güvenirlik için belirlenen okullardaki yöneticilerle görüşülerek testlerin uygulaması hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılacağı sınıflardaki öğretmenlerden, yaşları 48-72 ay arasında olan çocuklara ilişkin bilgiler alınmıştır. Öz-kontrol değerlendirme ölçeği, çalışma grubuna dahil edilen her çocuğun öğretmeni tarafından doldurulması rica edilmiştir. Ölçme araçları uygulanırken çocukların öğretmenleri ve anneleri tarafından değerlendirilmesi istenildiğinden yalnızca öğretmenlerin ve annelerin gönüllülüğü esas alınarak ölçek uygulanmıştır. Ölçek merkez ilçelerde bulunan bağımsız anaokullarına gidilerek uygulanmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliliğini sınamak için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, ölçme aracının yapısını aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi, az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir (Büyüköztürk, 2002). Öz-kontrol değerlendirme ölçeği öğretmen formundan elde edilen veriler daha sonra açımlayıcı faktör analizine (exploratory factor analysis) tabi tutulmuştur. Öğretmen verilerinin kullanılmasının nedeni ise ölçekte sınıf içi etkinliklerle ilgili maddelerin yer almasıdır.

Ölçeğin açımlayıcı faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak için Kaiser Meyer Olkin (KMO) ve Barlett testi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonuçlarına göre: Temel Bileşenler Analizinde, KMO değeri 0.87 bulunmuştur. Verilerin faktör analizine uygunluğu için KMO .60' dan yüksek olması ve Barlett testinin ise anlamlı çıkması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2004). Kalaycı' ya (2005) göre ise, KMO değerinin .50' den yüksek olması, faktör analizine devam edilebileceği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu çalışmadaki KMO değerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir. Barlett testi sonucu 2860.023 ($p=.00$) olarak tespit edilmiştir.

Faktör analizinin en önemli aşamalarından biri de faktör sayısına karar vermektir. Faktör sayısına karar vermede farklı yöntemler olmakla beraber sıklıkla kullanılan Kaisers' in ölçütü ve öz değer grafiği (Scree plot) yöntemleridir. Kaisers' in ölçütüne göre öz değeri (eigenvalue) 1.00' a eşit veya daha büyük olan faktörler analizde kalır (Howard, Tinsley & Tinsley, 1987). Varimax dönüştürmeli temel bileşenler faktör analizi sonucuna göre, puanlardaki değişimin % 59' unu açıklayan ve öz değeri 1'in üzerinde olan 6 faktör belirlenmiştir (Şekil 1.4.1). Öz değer grafiği, analiz sonucunda ortaya çıkan gerçek ve hata faktörlerini gösteren bir grafikdir. Faktör sayısına karar verme kuralının güçlü ve zayıf yanlarının olduğu gerçeğinden hareketle, faktör analizi çalışmalarında çoklu ölçüt kullanılması önerilmektedir (Kahn, 2006). Veri grubuna uygulanan öz değer grafiği sonuçları maddelerin tek boyutlu bir özelliği ölçtüğünü desteklemektedir. Çizelge 1.4.2' de de görüldüğü üzere öz değeri 1.00' dan büyük tek faktör çıktığı görülmektedir ve faktördeki maddenin faktör yükü .30' un üzerindedir. Faktörün açıkladığı toplam varyansın % 58.96, öz değerinin 19.45' ini açıkladığı görülmektedir. Ölçeğin faktör yapısının özgün ölçeğin tek faktörlü yapısıyla örtüştüğü belirlenmiştir.

Veri grubuna uygulanan öz değer grafiği sonuçları şekil 1.4.1' de tek faktör olduğu gösterilmiştir. Temel bileşenler (principal components) analizi ve varimax döndürme yöntemi ile elde edilen faktör yapısı çizelge 1.4.2' de gösterilmiştir.

Ölçekte yer alan maddelerinin ölçeği ne derece temsil ettiğini saptamak için madde analizi gerçekleştirilmiştir. Madde analizinde madde-toplam korelasyonunun .30 ve üzerinde olması bir kriter olarak önerilmektedir (Büyüköztürk, 2014; Erkuş, 2012). Madde analizi sonucunda ölçekte yer alan 2., 3., 4., 5., 10., 19. ve 32. maddelerin madde toplam korelasyonun .30'un altında kaldığı görülmektedir. Analizler bu maddeler çıkarıldıktan sonra yapılmıştır.

Ölçekte yer alan diğer maddelerin ölçek toplam puanı ile orta düzeyde ilişki gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuçlar 2., 3., 4., 5., 10., 19. ve 32. maddelerinin dışındaki maddelerin madde geçerliliğinin sağlandığı görülmektedir.

Araştırmada kullanılacak olan Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeği maddeleri için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır ve her bir maddenin ölçeğin bütünü ile tutarlılığı belirlenmiştir (Çizelge 1.4.2.).

Çizelge 1.4.2. Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyon Sonuçları

Maddeler	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu	Maddeler	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
Madde 22	.910	.442	Madde 13	.789	.611
Madde 25	.905	.505	Madde 1	.784	.545
Madde 27	.901	.557	Madde 18	.778	.303
Madde 23	.886	.543	Madde 24	.761	.612
Madde 31	.870	.631	Madde 19	.756	
Madde 17	.859	.701	Madde 10	.756	
Madde 33	.856	.511	Madde 7	.722	.423
Madde 12	.851	.603	Madde 15	.673	.378
Madde 16	.850	.419	Madde 5	.670	
Madde 26	.841	.606	Madde 9	.667	.656
Madde 29	.839	.528	Madde 20	.640	.362
Madde 14	.851	.347	Madde 4	.634	
Madde 11	.836	.494	Madde 32	.629	
Madde 28	.830	.455	Madde 3	.426	
Madde 8	.819	.636	Madde 21	.388	.509
Madde 30	.816	.435	Madde 2	.286	.611
Madde 6	.809	.456	Cronbach Alfa: .90		

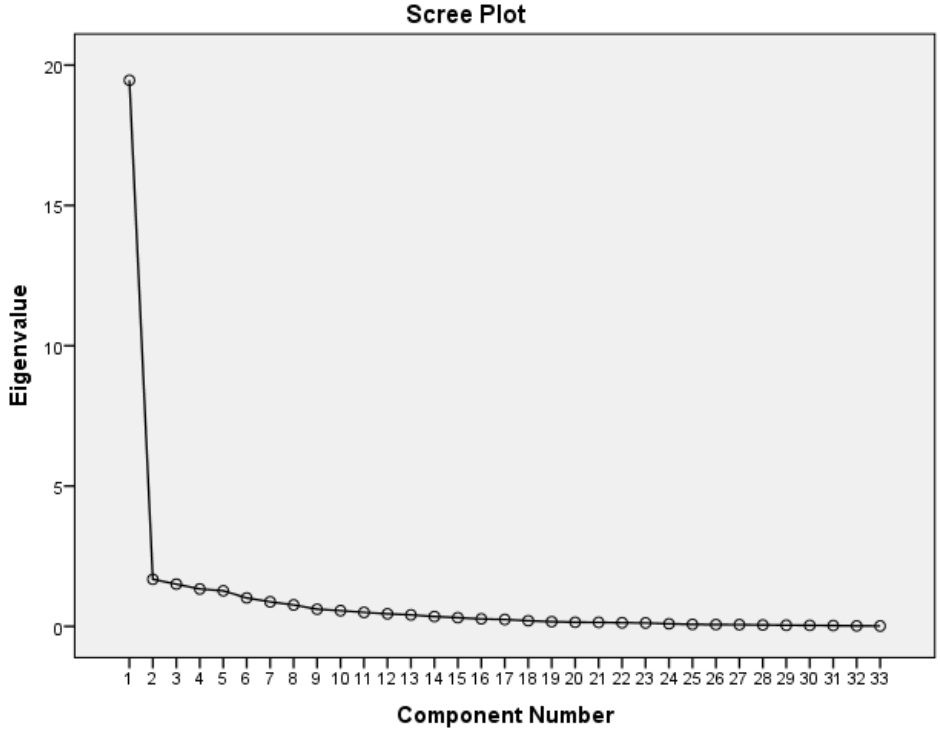
Çizelge 1.4.2.' de, Öz-kontrol değerlendirme ölçeğinin öğretmenlere uygulanması sonucunda elde edilen puanların madde toplam korelasyon katsayıları ve faktör yük değerleri gösterilmiştir. Faktörde yer alan maddelerin faktör yüklerinin ise .910 ile .286 arasında değiştiği saptanmıştır.

Çizelge 1.4.3. Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeğinin Puan Ortalaması, Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ve İki Yarı Test Güvenirlik Analizi Sonucu

	n	Madde Sayısı	Puan Ortalaması	SS	Varyans	Cronbach Alfa	İki yarı test
Öz-Kontrol	72	26	94.22	29.20	852.96	.90	0.87

Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı 0.90, puan ortalaması 94.22±29.20, iki yarı test arasındaki korelasyon 0.87 olarak bulunmuştur (Çizelge 1.4.3.).

Testin güvenilirlik özelliğini incelemek üzere iki yarı güvenilirlik yöntemi uygulanmıştır. İki yarı güvenilirlik testi, bir testin uygulanmasından sonra ikiye bölünerek iki ayrı form olarak değerlendirilmesi ve bu iki yarı test arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanarak yapılmaktadır. Bir ölçeğin iki yarıya bölünmesi ile elde edilen güvenilirlik katsayısı “eşdeğer iki yarı güvenilirliği” olarak adlandırılır. Cronbach Alfa ise her bir madde puanı ile toplam test puanı arasındaki korelasyonu incelemek için ölçek maddelerine verilecek olan cevapların üç veya daha fazla olması durumunda hesaplanmaktadır. Güvenirlik katsayısının 0.70 ve daha üstünde olması güvenilirlik için yeterli olduğu kabul görmektedir (Büyüköztürk, 2006).

Şekil 1.4.1. Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeğinin Faktör Analizi

1.4.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma sürecinde çocuklar için anne-baba ve öğretmenlere 2014-2015 öğretim yılının güz döneminde ölçekler araştırmacı tarafından iletilmiştir. Ölçekleri çocukların anne-babaları ve öğretmenleri doldurmuştur. Araştırma çerçevesinde 450 çocuğa veri toplama araçları uygulanmıştır. Ancak tamamı doldurulmayan ölçme araçlarının örneklemden çıkarılması nedeniyle örneklem sayısı 251 olarak kabul edilmiştir. Ölçme araçlarının nasıl doldurulacağına yönelik ifadeler ölçme araçlarına yönerge olarak konulmasına rağmen araştırmacı tarafından çalışmanın önemi ve ölçeklerin nasıl doldurulacağına yönelik açıklamalar ilgili okullara gidilerek anaokullarında ve anasınıflarında görev yapan öğretmenlere anlatılmıştır. Ardından öğretmenlerden rica edilerek araştırmaya katılmayı kabul eden anne-babalara açıklamalar yapılmıştır.

1.4.5. Verilerin Analizi

Araştırmalarda toplanan verilerin istatistiksel analizlerinin yapılabilmesi için öncelikle elde edilen veriler düzenlenmelidir. Bilimsel araştırmalarda istatistiksel analizleri uygulayabilmek için verilerin dağılımlarının normal ya da normale yakın bir dağılım göstermesi gerekmektedir (Kalaycı, 2006). Veri analizine başlamadan önce ilk olarak olası eksik ve hatalı kodlamalar gözden geçirilmiştir. İlk olarak anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu, öz-kontrol ve davranış sorunları değişkenleri arasındaki ilişkiler, SPSS 22.0 programı kullanılarak Pearson Momentler Çarpım Korelasyon katsayısı ile istatistiksel analizler yapılmıştır. Ayrıca t testi analizi uygulanmıştır. Ardından AMOS 20 programı kullanılarak yapısal model testi gerçekleştirilmiştir. Şekil 1.1' de bu çalışmada kullanılan yapısal model gösterilmektedir. Modelde (1) anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunun davranış sorunları üzerine olan doğrudan etkileri; (2) anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunun öz-kontrol üzerindeki doğrudan etkisi (3) anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunun öz-kontrol aracılığı ile davranış sorunları üzerindeki dolaylı (aracılık etkisi) etkisi incelenmiştir. Modelde anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu, davranış sorunları değişkenleri örtük değişkenler ve onları oluşturan alt boyutlar gözlenen değişken olarak ele alınmıştır.

Analiz yapılırken alt boyutu olmayan ölçeklerde maddelerin gruplandırılarak madde parselleri ile analiz yapılmasını öneren araştırmacılar görülmektedir (Yuan & Bentler, 1998). Öz-kontrol değişkeni için beş parsel oluşturulmakla birlikte her bir parselde beş madde yer almıştır. Parsellemede genellikle en yüksek madde faktör yükünü alan madde birinci parsel, arkasından gelen madde ikinci parsel atanmak suretiyle oluşturulmaktadır. Bu yaklaşımda maddeler parsellere dengeli bir biçimde dağıtıldığı ve model tahminine güç kattığı görülmektedir.

1.5. Literatür Özeti

1.5.1. İlgili Çalışmalar

Richman (1977) okul öncesi dönem çocukları ile yaptığı çalışmada davranış sorunlarını tanımlamak için aile ve sosyal etmenleri bir kontrol grubu ile karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda ise çocuklarda görülen davranış sorunlarına anne-baba arasındaki olumsuz ilişkilerin neden olduğunu belirtmiştir.

Polakowski (1994), çocukların öz-kontrol davranışları üzerindeki anne-baba tutumlarının önemini incelemiştir. Çocukların öz-kontrol davranışlarında anne-baba kuralları, sevgileri, şefkatleri ve sevgiden yoksun bırakmalarının etkili olduğu bulunmuştur (Akt. Wright & Beaver, 2005).

Özdemir, Çok ve Vazsonyi (2013), anne-baba tutumu, düşük öz-kontrol ve saldırganlık arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkilerin incelendiği araştırmada düşük öz-kontrol ile saldırganlık üzerinde anne-baba tutumlarının doğrudan ve dolaylı etkilerinin olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda yüksek aile yakınlığı ile düşük öz-kontrol arasında da olumsuz ilişki bulunmuştur.

Laibe, Carlo, Torguati ve Ontai (2004) anne-baba tutumları, okul öncesi dönem çocuklarının aile ilişkileri algısı ve sosyal davranışları arasındaki ilişkileri ortaya koymak için yaptığı araştırmada; sıcak anne-baba tutumu gösteren anne-babaların çocuklarının, olumlu sosyal davranışlarının, katı/sert anne-baba tutumu gösteren anne-babaların çocuklarına göre daha iyi olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, katı/sert anne-baba tutumu gösteren anne-babaların çocuklarının daha çok saldırgan davranış gösterdikleri ve kız çocuklarının olumlu sosyal davranışlarının da erkek çocuklarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Akt. Aktaş Özkafacı, 2012).

Aunola ve Nurmi (2005) tarafından yapılan çalışmada anne ve babaların anne-baba tutumları ile okul öncesi dönemdeki çocukların problem davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre annelerin çocuklarının üzerinde yüksek düzeyde psikolojik kontrole sahip olmalarının, çocuklarda içe dönüklük ve saldırgan davranışları arttırdığı bulunmuştur.

Seven (2007) araştırmasında 6 yaş grubundaki çocukların sosyal davranış problemleri üzerinde ailesel faktörlerin etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışma sonucunda; sosyal davranış problemlerinin cinsiyet, kardeş sayısı, annenin çalışma durumu ve ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini ve alt faktörler incelendiğinde ise içselleşmiş davranış problemlerinin annenin çalışma durumu ve kardeş sayısına; dışsallaşmış davranış problemlerinin ise cinsiyet ve kardeş sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Balat, Şimşek ve Akman'ın (2008) altı yaş grubu çocukları ile yaptığı çalışmada çocuklarda görülen davranış sorunlarının, çocukların aileleri ve öğretmenleri tarafından değerlendirilerek karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmadaki değişkenler çocukların cinsiyetlerine, sosyo-ekonomik düzeylerine,

anne ve babalarının eğitim düzeylerine göre incelenmiştir. Öğretmenlerin değerlendirmelerinin çocukların cinsiyeti, ailelerinin eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyinden bağımsız oldukları görülmektedir. Ancak anneler çocuklarını değerlendirirken çocukların cinsiyeti, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve anne-babanın eğitim düzeyi ile ilgili değerlendirmelerde yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Annelerin sorun davranış olarak algıladığı bir davranışı öğretmenler tarafından problem olarak değerlendirilmediği ya da tam tersinin mümkün olduğu bu çalışma ile gösterilmiştir.

Alisinanoğlu ve Kesicioğlu (2010) okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemlerini belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği” kullanarak araştırma sonucunda çocukların davranış sorunları üzerinde öğretmenin yaşı, mezun oldukları okul türü, öğretmenlik statülerinin anlamlı bir farklılık oluşturduğu bulunmuştur. Kardeş sayısı, anne-babanın öğrenim düzeyi ise çocukların davranış sorunları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ortaya çıkmıştır.

Şen, İnci, Aydoğan ve Yıldız Çiçekler’in (2011) yapmış olduğu çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme ile ilgili tutum ve davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda; anne ve babalar arasında çocuklarına karşı amaçlara ulaşmada yardımcı olma, standartların belirginliği, koruyuculuk, başarı için baskı, ayrıcalıklardan yoksunlaştırma ve duygusal cezalandırma tutum ve davranışlarında farklılıkların olmadığı görülmüştür. Ayrıca çocuk yetiştirme ile ilgili tutum ve davranışlarda anne ve babalar arasında ilgi ve şefkat gösterme ile tutarlı disiplin alt ölçeğinde anneler lehine, fiziksel cezalandırma alt ölçeğinde ise babalar lehine farklılaşmanın olduğu bulunmuştur.

Demirkaya ve Abalı (2012) annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarında görülen davranış sorunları ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmada annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirleme, çocuk psikiyatrisine başvuran ailelerle başvurmeyen aileleri karşılaştırma ve tutumda etkili olabilecek çocukların sorun davranışları ve anne eğitiminin önemini değerlendirme amacıyla yapmışlardır. Araştırma sonucunda; çocuklardaki psikopatolojik durum olması ile annelerin olumsuz tutumları arasında ilişki belirlenmiştir. Çocuklarda görülen içe yönelim davranış sorunlarının geçimsizlik ve aşırı koruyuculuk ile ilişkili olduğu

dışa yönelim davranış sorunlarının ise geçimsizlik, katı disiplin, ev kadınlığı ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Derman ve Başal (2013) araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çocuklarda görülen davranış problemleri sıklık bakımından değerlendirildiğinde, ilk sırada içe kapanıklık, ikinci sırada aşırı hareketlilik ve hiperaktivite bozukluğu, üçüncü sırada iştahsızlık davranışının yer aldığı saptanmıştır. İçe kapanık, hiperaktif, kıskançlık gösteren çocukların ailelerinin orta düzeyde ev kadınlığını reddedici tutuma ve iştahsız, aşırı inatçı, vurma davranışı gösteren ve tırnak yiyen çocukların ailelerinin ise düşük düzeyde ev kadınlığını reddedici tutuma sahip oldukları bulunmuştur.

1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar

- Araştırma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında İzmir il merkezi Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anasınıfına ve anaokuluna devam eden 4-6 yaş grubu çocuklar, anne-babaları ve öğretmenleri ile sınırlıdır.

2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde davranış sorunları, öz-kontrol ve anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ile ilgili açıklamalar ve bunların önemine yönelik ilgili çalışmalar yer almaktadır.

2.1. Davranış Sorunları

2.1.1. Davranış Sorunlarının Tanımlanması

Bailey ve Wolery'e (1992) göre bir davranışın problem davranış olduğunu söyleyebilmek için; çocuğun ya da çevresindeki diğer çocukların öğrenmesini engelleyen davranışların yanı sıra iletişimi ya da sosyal etkileşimlere zarar veren davranışlar ve çocuğun kendisine, arkadaşlarına, yetişkinlere karşı davranışlarıyla zarar veriyorsa bu tür davranışlar problem davranış olarak kabul edilmektedir (Akt. Vuran, 2009).

Davranış sorunları ile ilgili bazı kuramlarda yer alan açıklamalar arasında sosyal öğrenme kuramı, davranışçı kuram, psikoanalitik kuram ve ekoloji kuramı yer almaktadır.

Davranış sorunlarına ilişkin sosyal öğrenme kuramı temsilcilerinden birisi olan Bandura'ya (1976) göre çocukların davranış sorunlarını göstermesinin temel nedeni bu davranışları model almalarıdır. Bandura, taklit etmenin ve gözlem yapmanın çocukların için öğrenmedeki önemini belirtmektedir. Gözlemleyerek öğrenme, özellikle çocukların çevrelerindeki yetişkinlerin hareketlerine, etrafında olup biten olaylara bakarak yeni bilgiler öğrenmesidir. Birebir taklit etmeden ziyade gözlenenlerin zihinsel olarak işleme tabi tutulması ve sonuçta bunun bilgi kazanma durumu olması söz konusu olmaktadır (Akt. Yavuzer, Demir ve Koç, 2006). Kuramın temsilcilerinden olan Bandura, çevrenin insan davranışlarını etkilediği gibi insan davranışlarının da çevreyi etkilediğini belirtilmektedir. Bu bağlamda birey gözlem yoluyla ya da modelden öğrenerek davranışlar kazanmaktadır ve buna göre davranışlar göstermektedir (Berkowitz, 1962; Bandura, 1977).

Davranışçı kurama göre problem davranışlar da diğer davranışlar gibi sosyal süreçlerde öğrenilmektedir. Bunun yanı sıra kuramda model alma veya taklit gibi yöntemlerle problem davranış gösterilir ve anne-babanın müdahaleleri sonrasında pekiştirilirse, çocuğun davranış sorunları göstermesi beklenmektedir (Shaw,

Gilliom & Giovannelli, 2000). Kurama göre çocukların davranış sorunları sergilemesinin temel nedeni bu davranışı model almaları ve sorun davranışların pekiştirilmesi olarak ifade edilmektedir.

Psikoanalitik kuramcılardan biri olan Freud doğumdan ergenlik dönemine kadar beş gelişim evresi olduğunu ifade etmektedir. Freud davranışların daha çok olumsuz yönleri üzerinde durmaktadır. Oral, anal, fallik, gizil ve ergenlik dönemi olarak beş gelişim evresini tanımlamaktadır. Çocuğun bu evrelerin herhangi birisinde yaşadığı sorunun diğer evreleride etkileyeceğini ve davranış sorunlarına neden olabileceğini belirtilmektedir (Üre, Arı ve Şahin Seçer, 2001). Davranış sorunları ile ilgili kurama bakıldığında içgüdü kuramcılarında Freud ve Lorenz, insanın doğuştan getirdiği bir içgüdü olduğunu ve insanda var olan ölüm içgüdüsünün bir kısmının dışarıya yönelmesi sonucu davranış sorunlarının ortaya çıktığını belirtmektedir (Gençtan, 1998).

Ekoloji kuramına göre ise bireyin gelişim sürecini ve bireye ilişkin davranışlar değerlendirilirken, bunların bireyi çevreleyen bazı sistemlerden bağımsız olmadığına bilinmesi gerekmektedir (Bronfenbrenner, 1994). Çocukların gösterdikleri davranış sorunları geniş bir sistem içinde değerlendirildiğinde, çocuğun doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen tüm sistemlerde yaşanan problemler, çocuğun davranış sorunlarını artırma veya azaltma yönünde olacağı görülmektedir. Bir çocuğun sosyal çevresinde olumsuz davranışlar sergileyen kişiler bulunuyorsa çocuğun davranış sorunları sergileme olasılığının arttığı açıklanmaktadır. Bu durumda çocuğun davranış sorunlarını incelemede ve müdahale etme sürecinde, çocuğu etkileyebilecek kültür dahil olmak üzere tüm sistemlerin incelenmesi gerekmektedir (Bronfenbrenner, 1994).

Davranış problemleri, çocuk ve ergenlerin kendileri için karmaşık ya da korku verici olan bir duygu ya da ihtiyaçlarını anne ve babasına aktarabilmek için seçtikleri alışılmadık bir davranış şeklidir (Kızıldağ, 2003). Çocuk sürekli değişen bir çevre içinde yaşamaktadır ve değişen çevre zaman zaman çocukta uyum güçlüklerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Kızıldağ, 2003).

2.1.2. Okul Öncesi Dönemde Görülen Davranış Sorunları

Okul öncesi dönem çocuklarında görülen davranış sorunları arasında kavgacı ve saldırgan davranışlar, endişeli ve ağlamaklı olma, dikkatsizlik ve aşırı hareketlilik yer almaktadır (Jayson, 2004).

Kavgacı ve saldırgan davranışları olan çocuklar, ruhsal sorunlarından dolayı çevresi ile uyumlu ilişkiler kuramayan, geçimsiz, kavgacı, öfkeli, kurallara uymayan, cezalardan etkilenmeyen, karşı gelen, arkadaşlarına istedik şekilde zarar veren, çevresi ile çatışma halinde olan ve bu davranışlarında süreklilik gösteren çocuklardır (Butovsktay & Kozintsev, 1999). Bu çocukların gösterdikleri davranışlar genel olarak; saldırgan çocuk başkalarına zarar vermeye çalışan, tekme atan, ısırın, tüküren, sözel saldırılarda bulunan, toplum kurallarına uymak istemeyen, çevresindekilerle iletişime kurmakta zorluk çeken, her an kavgaya hazır olan ve arkadaşlık ilişkileri kurmakta zorlanan çocuklarda görülen davranış biçimleridir (Yalçın Aktosun, 2006). Kısacası, davranış sorunları olan çocuklar akranları ve çevresiyle sağlıklı ilişkiler kuramayanlar olarak nitelendirilmektedir (Saygılı, 2006). Sınırlı davranışlar ise parmak emmek, tırnak yemek, objeleri çiğnemek, dudakları koparmak, yara kabuklarını koparmak ya da saç yolmak gibi davranışlar olmakla birlikte bu tür davranış sorunları okul öncesi dönem çocuklarında daha fazla görülmektedir (Kanlıkılıçer, 2005).

Çocuklarda davranış sorunları görülmesinin nedenleri arasında ise; çocuğun saldırgan birini model almasına bağlı davranışlar; çocuğun model aldığı kişi anne-babası olabileceği gibi, arkadaşı, bir yakını veya televizyon kahramanı olabilir (Yalçın Aktosun, 2006). Aile içerisindeki tartışmalı ortama bağlı olan davranışlar; evdeki gerilim, huzursuzluğa ve öfkeye; öfke de saldırganlığa neden olabilir.

Davranış sorunlarından birisi olan endişeli ve ağlamaklı davranış gösteren çocuklarda ise özellikle okul öncesi dönem çocuklarında sözelleştirme yeterli olmadığı için daha sıklıkla depresif görünüm, uyku ve iştah bozuklukları, içe kapanma belirtileri görülmektedir (Kanlıkılıçer, 2005). Çocuklarda endişenin nedenleri arasında; aşırı koruma anne-baba tutumu, çocuktan yüksek beklenti, anne-babanın stresli olma durumu, aile ihmali, genetik faktörler ve bağlanma problemleri yer almaktadır (Işık, 2007).

Dikkatsizlik ve aşırı hareketlilik gösteren çocuklar ise çoğu çocuk anne-babaları onları disiplin altına almadıklarında yaramazlık yapmaya ya da kontrolden çıkmaya yatkın oldukları ve mükemmel anne-baba tutumuna rağmen, kontrol edilmesi güç çocuklar olarak görülmektedir (Jayson, 2004). Bu çocukların birçoğunda dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DNHB) olduğu görülmektedir. Günümüzde ise en sık davranış sorunları arasında yer almaktadır (Jayson, 2004). Cullinan (2002) ise problem davranışları sınıflandırırken karşı

koyma ve saldırganlık, hiperaktivite, normlardan sapma, kaygı, depresyon, iletişim problemleri ve öğrenme bozukluklarını göz önünde bulundurmıştır.

Quay (1986) çocukların sosyal, duygusal ve davranışsal problemlerini ele alan 61 çalışmayı gözden geçirdiği çalışmada problem davranışları dışsallaştırılmış (externalizing) ve içselleştirilmiş (internalizing) davranışlar olarak ele almıştır. Dışsallaştırılmış davranışlar, tartışmacı, kabadayı, aşırı hassasiyet (hırçınlık), tehditkâr davranışlar gibi anti sosyal veya saldırgan davranışları kapsar. Dışsallaştırılmış davranışların en açık tipi, suç işleme ve anti sosyal davranıştır. Dışsallaştırılmış davranışları olan çocukların öfke patlamaları, fiziksel veya sözel olarak diğer kişilere karşı saldırgan davranışları olduğu görülmektedir (Bee, 1992). Dışsallaştırılmış davranışlar; zayıf özdenetimin bir parçası olarak saldırganlık, antisosyal davranışlar ya da aşırı hareketlilik olarak kendini göstermektedir (Merrell, 2003). Dışsallaştırılmış davranışlar öğretmenler için sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlar arasında saldırgan, karşı gelen ve yıkıcı davranışlar yer almaktadır. Bu davranışlar çocuklarda oldukça yaygındır (Winkley, 1996).

Okul öncesi dönemde görülen bir başka davranış sorunu arasında ise kavga etme, başkalarını tehdit etme, aldatma, yalan söyleme veya çalma gibi anti sosyal ve suç davranışları daha çok 4-5 yaş grubu çocuklarda (Bee, 1992). Bu tür davranış gösteren çocukların ise; yoksulluk ve işsizlikle bağlantılı kötü ev koşulları ve sosyal çevreye sahip ve genellikle şehrin kenar mahallelerinde oldukları görülmektedir (Winkley, 1996).

Erken çocukluk döneminde içselleştirilmiş davranışlar; aşağılık duygusu, çekingenlik, sosyal içe dönüklük, anksiyete, aşırı duyarlılık, ağlama, kronik üzgünlük ve depresyon olarak görülmektedir (Winkley, 1996).

2.1.3. Davranış Sorunlarını Etkileyen Faktörler

Erken çocukluk dönemindeki davranış sorunlarının nedenleri arasında; genetik, biyolojik ve sosyal faktörler (işsizlik, yoksulluk, anne-babanın eğitim seviyesi, eşler arası çatışmalar, boşanma) yer almaktadır (Gabriel ve Bodenmann, 2006; Heinrichs, Krüger & Guse, 2006b; Heinrich, Sassmann, Halweg & Perez, 2002; Lauth & Heubeck, 2006; Petermann et al., 2010). Özellikle anne-babanın eğitim düzeyi, katı, tutarsız ve cezalandırıcı anne-baba tutumları, olumsuz aile içi iletişimi etkileyen değişkenler arasında yer almaktadır.

Olumsuz anne-baba tutumları ve olumsuz anne-baba-çocuk etkileşimi özellikle çocuklukta davranış problemlerinin gelişiminde ve kalıcılığı üzerinde oldukça etkili bir rol oynamaktadır (Arkan ve Üstün, 2009; Gabriel & Bodenmann, 2006; Kapçı ve Hamamcı, 2010; Karabekiroğlu, Rodopman-Arman & Berkem, 2008; Petermann & Petermann, 2006).

Problem davranışların erken çocukluktan kaynaklandığını ve problem davranışların zamanla sabitlendiği belirtilmektedir (Fischer, Rolf, Haazi & Cummings, 1984; Zahn-Waxler, 1993). Dix ve Lochman (1990) biyolojik, psikolojik ve sosyal etkileşim gibi bazı faktörlerin çocuklarda davranış problemleri görülme riskini artırdığını ve bu faktörler arasında da anne babanın suç işlemesi, alkol ya da madde bağımlılığı, düşük gelir düzeyi, işsizlik, düşük IQ, zayıf akademik beceriler ve eşlerin evlilikle ilgili problemleri yer aldığı belirtilmektedir.

2.2. Çocuk Yetiştirme Tutumları

Çocuk yetiştirme tutumları, çocuğun büyüdüğü aile ortamı ve anne-babanın çocuklarını yetiştirirken gösterdiği tutum ve davranışların bazı alt boyutlar kullanılarak sınıflandırılmış olmasıdır. Bu konuda çeşitli sınıflamalar bulunmaktadır. Bu sınıflamalardan, Maccoby ve Martin (1983) ise Baumrind'in (1966, 1971) sınıflandırmasından yola çıkarak geliştirdiği çocuk yetiştirme tutumunu, duyarlılık/kabul ilgi (responsiveness/acceptance) ve talepkarlık/kontrol (demandingness/control) olmak üzere iki boyut açısından ele almaktadır. Bu iki boyutun etkileşimi sonucunda dört tip çocuk yetiştirme tutumu belirlenmiştir. Bunlar; demokratik, otoriter, izin verici/şımartan (permissive/indulgent) ve izin verici/ihmalkâr (permissive/neglecting) tutumdur.

Anne-baba tutumlarını araştıran bir başka araştırmacı ise Steinberg ve Darling' dir. Steinberg ve Darling (1993) çalışmalarında anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunu ve stillerini ayrı iki kavram olarak ele almıştır. Aynı zamanda bu kavramları kapsayan bütünleştirici bir model oluşturmuştur. Bu modelde anne-baba uygulamaları ve stil birbirlerinden ayrılmaktadır (Steinberg & Darling, 1993).

Bu tutumların dışında batı toplumunda pek rastlanılmayan ancak Türkiye' de sıklıkla görülen başka bir tutum tipi ise aşırı koruyucu tutumdur (Karabulut Demir ve Şendil, 2008). Aşırı koruyucu anne-babalar, çocuklarının sürekli yanlarında olup hayatı onlar için kolaylaştırmak istemektedirler (Muris, Meesters & Brakel, 2003; Muris et al., 2000).

Anne-baba ve çocuk arasında özellikle çocuğun bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimi arasında önemli bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Cheah ve Ru-bin, 2003; Dekovic & Janssens, 1992; Tamis-LeMonda, Shamon, Cabrera & Lamb, 2004). Sıcaklık, hassaslık, açıklayıcı akıl yürütme , çocuktan beklenen gelişimsel süreçler arasında yer almakla birlikte, örneğin; bilişsel beceri, sözcük bilgisi, olumlu sosyal davranışlar yordadığında olumlu veya destekleyici anne-baba tutumları olarak tanımlanmaktadır (Paulussen-Hoogeboom, Stams, Hermanns, Peetsma & Van Den Wittenboer, 2008). Fiziksel cezalandırma ve sorgusuz itaat bekleme gibi güç gösterimi içeren davranışlar ise çocuğun bilişsel ve sosyal-duygusal becerilerine, içselleştirme sürecini ve benlik gelişimini olumsuz etkileyen anne-baba tutumları arasında yer almaktadır (Tamis-LeMonda et al., 2004). Anne-baba tutumları, beklenti, değer ve hedefler gibi anne-babalık anlayışı ile ilişkilidir (Abidin, 1992; Okagaki & Bingham, 2005). Çocuk yetiştirme tutumu ile ilgili Amerika ve Avrupa’da yapılan çalışmalarda demokratik tutumun çocuğun sosyalleşmesinde olumlu etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Baumrind, 1967; Lamborn et al., 1991; Steinberg et al., 1994b). Gelişimsel beklentiler, belirli becerilerin çocukta kazanılması istendiği yaş aralığını ifade eder ve çocuk yetiştirme tutumlarıyla bağlantılı olan önemli anne-baba bilişlerindedir (Goodnow, Cashmore, Cotton & Knight, 1984).

Çocuklarına sıcak ve ilgili davranan anne-babaların çocuklarının, katı ve sıkı kontrol uygulayan anne-babaların çocuklarına göre sosyal yeterlikleri ve olumlu sosyal davranışları daha fazla sergilediklerini ortaya koyan araştırmalar dikkat çekmektedir (Aunola & Nurmi, 2005; Cheah et al., 2009; Guajardo, Snyder & Petersen, 2009; Laibe, Carlo, Torquati & Ontai, 2004; Synder, Stoolmiller, Wilson & Yamamoto, 2003). Benzer şekilde, okulöncesi dönemdeki çocuklarla yapılan bir çalışmada, çocuğun sosyal yeterliğini etkileyebilecek faktörler arasında kontrol, yaratıcılık, sıcaklık ve destekleyicilik gibi annenin çocuğuna yönelik davranışları ele alınmıştır (Diener & Kim). Bu araştırmada, annelerin çocuklarını olumlu yönde desteklemeleri, çocuklarda içe dönük veya saldırgan davranışların görülme sıklığı ile ters yönde ilişkiliyken; olumlu sosyal davranışların görülme sıklığı ile olumlu yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Davranış sorunlarını etkileyen faktörlerin içinde en belirgin olarak anne-baba tutumları yer almaktadır (McDowell, Parke & Spitzer, 2002; Paterson & Sanson, 1999). Sapkın davranışlar, düşük öz-kontrol ve davranış sorunları üzerinde anne-baba tutumlarının etkileri olduğu belirtilmektedir (Gibbs, Giever & Martin, 1998; Hope & Chapple, 2005).

Yapılan araştırmalarda, özellikle birkaç çalışmada dūřuk öz-kontrol ile davranış sorunları arasındaki ilişki (De Kemp et al., 2009; Kim & Brody, 2005) ya da anne-baba tutumları, dūřuk öz-kontrol ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiler ele alınmaktadır (Hay, 2001; Vazsonyi & Belliston, 2007; Vazsonyi & Klanjek, 2008).

2.3. z-Kontrol

2.3.1. z-Kontrol Teorisi ve z-Kontrolü Etkileyen Etmenler

Biliřsel bir faktör olarak bireyin kendini kontrol etme davranışları son yıllarda ergenlik ve yetişkinlik yıllarında davranış sorunları, saldırganlık ve suç davranışı gibi davranışların temel nedenlerinden biri olarak ele alındığı görülmektedir (Gottfredson & Hirschi, 1990). z-kontrol teorisinin temel amacı dūřuk öz-kontrolle sahip olan kişilerde görülen davranış sorunlarını açıklamaktır (Gottfredson & Hirschi, 1990; Benda, 2005). Dūřuk z-kontrol, Gottfredson ve Hirschi (1990) tarafından dürtüyle davranma, risk almaktan hoşlanma, fiziksel aktiviteleri zihinsel aktivitelere tercih etme, basit görevleri karmaşık olan görevlere tercih etme, benmerkezci olma ve çabuk sinirlenme olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca dūřuk öz-kontrollü bireylerin davranışları kısa süreli hedefler ve anlık doyum ile yönetilmektedir (Hirschi & Gottfredson, 1993). Strayhorn (2002a), insanların öz-kontrol davranışlarını; çok fazla alkol tüketimi, uyuşturucu kullanma, kumar oynama, doyum arayışı, aşırı para harcama, geç saatlere kadar eve gelmemek veya geç uyumak şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca insanların yalan söylemeyi tercih ettiğini, hayal kırıklığı sonrasında kendilerini sakinleştirmek yerine öfke nöbeti yaşadıklarını, kurallara uymak için dürtüleri engellemek yerine isteklerini yapmaları da dūřuk öz-kontrol seviyesinde olduklarını göstermektedir.

Gottfredson ve Hirschi (1990) teorisinde dūřuk öz-kontrolün temel nedeni olarak etkisiz anne-babalığı ileri sürmüştür. Özellikle, anne-babanın denetim ve disiplin eksikliği dūřuk öz-kontrolün gelişiminde etkili olduğunu yani anne-babalar çocuklarının davranışlarını denetlemediğinde, olumsuz davranışlarını fark etmediğinde, bu davranışlarla etkili bir şekilde ilgilenmediğinde çocuklardaki öz-kontrolün alışılmadık bir şekilde geliştiğini açıklamaktadır. Dūřuk z-kontrollü insanların dürtüleriyle davrandıklarını (Gottfredson & Hirschi, 1990) ve dürtüyle davranan bireylerin de hazzı ertelemeye zorluk yaşadıklarını bunun yanısıra bu bireylerde daha çok saldırganlık gibi davranış sorunları görülmektedir. z-kontrol

teorisindeki öngörüler çok sayıda çalışma tarafından desteklenmektedir (Burt, Simons & Simons, 2006; De Kemp et al., 2009; Finkenauer, Engels & Baumeister, 2005; Hay, 2001; Pratt & Cullen, 2000; Rebellon, Straus & Medeiros, 2008; Vazsonyi, Cleveland & Wiebe, 2006; Vazsonyi & Crosswhite, 2004; Vazsonyi et al., 2001, 2004).

2.3.2. Öz-Kontrolün Aracılık Etkisi

Öz-kontrolün gelişiminde anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkinin yakınlığının önemi üzerinde durulmakla birlikte (Gottfredson & Hirschi, 1990) birçok araştırmada düşük öz-kontrol ile yüksek anne-baba yakınlığının arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır (Gibbs, Giever & Higgins, 2003; Hay, 2001; Perrone, Sullivan, Pratt & Margaryan, 2004; Unnever, Cullen & Pratt, 2003). Yani anne-babaların çocuklarına karşı çok fazla yakınlık, sıcaklık ve ilgi göstermemesi çocuklarda öz-kontrol seviyesinin düşmesine neden olmaktadır. Anne-baba tutumları ve öz-kontrol arasındaki doğrudan ilişkiyi araştıran çalışmalarda, anne-baba denetimi ve düşük öz-kontrol arasında olumsuz ilişki bulunmaktadır (Meldrum, 2008; Pratt et al., 2004; Vazsonyi & Belliston, 2007). Anne-babaların çocuklarının davranışlarını kontrol etmemeleri çocuklarda düşük öz-kontrole neden olmakla birlikte çocuklarının özerkliğini destekleyen anne-babalar çocuklarının öz-kontrol gelişiminde olumlu etkisi gözlenmektedir (Hill & Holmbeck, 1986). Bunun yanında, öz düzenleme ile demokratik anne-baba tutumu arasındaki ilişkiyi gösteren araştırmalarda yer almaktadır (Chirkov & Ryan, 2001; Guay, Ratelle & Chanal, 2008). Anne-babaların çocuklarına karşı demokratik tutum göstermesi çocuklarda öz düzenleme davranışlarının olumlu yönde arttığını göstermektedir.

Pratt ve Cullen (2000) çalışmasında öz-kontrol ve davranış sorunları arasında olumsuz ilişki olduğunu saptamıştır. Araştırmanın bulgularına göre düşük öz-kontrolü olan kişilerde davranış sorunları görüldüğü ve öz-kontrolü sağlayan kişilerde ise davranış sorunlarının bulunmadığını göstermiştir. Bunun yanı sıra bazı çalışmalarda ise düşük öz-kontrolün, anne-baba tutumları ile davranış sorunları arasında aracılık ettiğine dair bulgular yer almaktadır (Finkenauer et al., 2005). Örneğin; Vazsonyi (2003) araştırmasında öz-kontrolü davranış sorunlarının yordayıcısı olarak göstermektedir ve düşük öz-kontrol ile davranış sorunları arasında doğrudan ilişki olduğunu öne sürmektedir. Kendi kendini kontrol etme yeteneğinin davranış sorunlarını azalttığını gösterirken (Baumeister & Heatherton, 1996; Muraven & Baumeister, 2000), düşük öz-kontrolün davranış sorunlarına

neden olduğu bulunmuştur (Baker, 2010; Bossler & Holt, 2010). Ayrıca araştırmalarda düşük öz-kontrol davranış sorunlarının temel yordayıcısı olarak tanımlanmaktadır (Boman & Gibson, 2011; Finkenauer et al., 2005; Hay, 2001; Pratt & Cullen, 2000; Vazsonyi et al., 2001). Bu bulgular düşük öz-kontrolün ergenlik öncesi ve ergenlik dönemi arasındaki davranış sorunlarıyla da ilişkili olduğunu göstermektedir (De Kemp et al., 2009; Finkenauer et al., 2005; Kim & Brody, 2005; Krueger et al., 1996; Li, 2004). Araştırmalarda düşük öz-kontrol ile davranış sorunları arasında hem kültürler arası (within the United States; Hay, 2001; Vazsonyi & Crosswhite, 2004) hem de milletler arası ilişkiler bulunmuştur (Klanjšek, Vazsonyi & Trejos-Castillo, 2012; Rebellon et al., 2008; Vazsonyi et al., 2001, 2004; Vazsonyi & Belliston, 2007). Bu araştırmalar doğrultusunda öz-kontrol teorisi temel alındığında, düşük öz-kontrolün davranış sorunlarına neden olduğu ve anne-baba tutumlarının ise düşük öz kontrolün öncüsü olduğu görülmektedir.

Öz-kontrol kavramına ilişkin Freud ise psikolojide kendini kontrol kavramını “haz ve gerçeklik ilkesi” için bir temel oluşturduğunu ve haz ilkesi bireysel hazzı aramayı ve acıdan kaçınmayı öne sürmektedir. Kendini kontrol kavramı, bireyin karar ya da daha büyük alternatif hedeflere ulaşmada hemen hazzı erteleyebilme ile ilgilidir (Baker, 2011). Öz-kontrol ile çocukların davranışları arasındaki ilişkileri inceleyen bir başka araştırma da ise Xu ve çalışma arkadaşlarının yaptıkları deneysel çalışma sonucunda 3-6 yaş arasındaki çocukların başlangıçta öz-kontrolü gerçekleştirebildiğini, 5 yaş ve üzeri çocukların ise öz-kontrolü küçük yaştaki çocuklara göre daha anlamlı bir şekilde gerçekleştirdiklerini bulmuşlardır. Örneğin; aynı ortamda bulunan birkaç çocuğun planladığı etkinlik çevresindeki diğer etkinliklerden rahatsız olabilir ve bunun etkilerini planladıkları etkinlikler üzerindeki davranışlarla gösterdiklerini açıklamışlardır. Araştırmada yer alan diğer sonuçlar ise; büyük çocukların küçük çocuklara göre öz-kontrolü daha iyi sağladığını ve öz-kontrolün zorlu bir seviyesinde ise küçük çocuklara göre daha duyarlı davrandıkları bulunmaktadır. Kendini kontrol davranışını artırmak için çocuğa nedenler verilmesi gerektiği ve kendini kontrol davranışlarının arttırılmasında öncelikle çocukların motivasyonunun sağlanması gerektiği ve bununla birlikte çocukların kendini kontrol davranışlarını arttırdığı bulunmaktadır (Wang, 2009).

Çocuğun kendi kendini kontrol etmesi, sosyal ilişkilerini sürdürmede başarılı olması için fırsatlar sağlamasına ve anne-babanın çocuk yetiştirme

tutumlarına bağlı olduğu belirtilmektedir (Erkan, 2010). Çocuk yetiştirme tutumları ise kültürel etkiler, anne-babanın yetiştirilme biçimi, anne-baba arasındaki ilişki, ailenin sosyo ekonomik durumu ve eğitim düzeyi, çocuğun yaşı, kardeş sayısı ve cinsiyeti gibi birçok faktörden etkilenmekte ve aileden aileye değişmekte olduğu belirtilmektedir (ağdaş ve Seçer, 2005).

2.4. Tanımlar

Okul ncesi Dönem: Çalışmada, okul öncesi eğitime devam edebilecek çocukların yasal olarak 36-72 ay olarak belirlenen yaş sınırı olarak kullanılmaktadır.

Çocuk: Okul ncesi eğitime devam etmekte olan ve araştırmaya katılan 36-72 aylık çocuklardır.

Öğretmen: Devlet bünyesindeki bir kurumda görevini sürdürmekte olan ve araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenleridir.

z-Kontrol: Çatışma durumlarında (rneğin olumsuz davranışa uygun tepki verme) ve çatışma olmayan durumlarda (rneğin sıra girme, iltifat etme, ricada bulunabilme) gösterilen davranışları kapsamaktadır (Gresham & Elliott, 1990; akt. Kamaraj, 2004, s.47).

Davranış Sorunu: Çocuklarda davranış sorunu, bireyin gözlenebilen ya da ölçülebilen davranışlarında meydana gelen uyum sorunlarıdır (Ercan, 2008).

Duygusal Gelişim: İnsanın, kalıtımla getirdiği duygulanma gizilgcnn çevresiyle etkileşmesi sonunda, haz ve elem yönünde duygular kazanmasıdır (Başaran, 2005).

Sosyal Gelişim: Sosyal Gelişim, bireyin çevresindeki norm ve değerlere uygun davranış biçimlerini kabul etmesi olarak tanımlamaktadır (Yavuzer, 2005).

Dürtüsellik: Fiziksel olarak tehlikeli olabilecek davranışlarda bulunma, sıra bekleyememe, konuşmaması gereken durumlarda konuşma, oyun bozma gibi davranışlarla tanımlanmaktadır (APA, 2000).

Çocuk Yetiştirme Stilleri: Anne-babanın çocuklarına yönelik tutumları ve bu tutumların gösterildiği duygusal ortamı tanımlamaktadır (Maccoby & Martin, 1983).

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen verilere uygulanan istatistik analizi sonuçlarına yer verilmektedir. Bulgularda anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunun davranış sorunları üzerindeki doğrudan etkisine göre sonuçları sunulmaktadır. Daha sonra anne-babanın gösterdiği tutuma çocukların öz-kontrol ölçeklerinden elde edilen puanlarla olan ilişkisi bulgularda sunulmuştur. Ardından, davranış sorunlarını yordayan değişkenlere ilişkin bulgulara yer verilerek tüm bunları içeren yapısal model test edilmiştir.

3.1. Cinsiyet ve Davranış Sorunları

Çocukların “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Ölçeği” nden elde edilen puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile t testi yapılmıştır. t testi sonuçları annelerin ve öğretmenlerin değerlendirmesinden elde edilen puanlar için ayrı ayrı aşağıda verilmiştir.

SYDÖ anne ve öğretmen değerlendirmelerinin cinsiyete göre t testi sonuçları çizelgelerde gösterilmiştir.

Çizelge 3.1.1. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Ölçeği/Anne Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	sd	t	p
Kız	128	65.09	4.77	249	-2.65	.00
Erkek	123	66.91	6.07			

Sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği /anne değerlendirme formunun toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklı olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden kız ve erkek çocukların sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği toplam puanlarının analizi çizelge 3.1.1’ de verilmiştir.

Çizelgeye göre çocukların sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği toplam puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

t (249)=-2.65, p<.05. Erkek çocukların kız çocuklarına göre sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği/anne değerlendirme puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.1.2. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Ölçeği/Öğretmen Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	sd	t	p
Kız	128	61.95	5.04	249	-2.01	.04
Erkek	123	63.40	6.35			

Sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği /öğretmen değerlendirme formunun toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklı olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Çocukların sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği toplam puanlarının analizi Çizelge 3.1.2' de gösterilmiştir.

Çizelgeye göre çocukların sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği/öğretmen toplam puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir t(249)= -2.01, p<.05. Erkek çocukların kız çocuklarına göre sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği/öğretmen değerlendirme puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.2. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Çizelge 3.2.1. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1										
2	.08									
3	.18**	-.05								
4	-.10	.37**	-.11							
5	.18**	-.14*	.12*	-.20**						
6	-.12*	.25**	-.10	.38**	-.36**					
7	.09	-.07	.05	-.22**	.19**	-.19**				
8	.05	-.11	.19	-.00	.37**	-.18**	.03			
9										
10										
11										

Çizelge 3.2.1.' in Devamı

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
9	-.08	.00	.06	.06	-.17*	.26**	-.04	-.30**			
10	-.02	.08	-.06	.00	.05	-.07	.28**	.12	-.43**		
11	.05	.14*	.07	.20**	-.35**	.34**	.09	-.32**	.13*	.06	
12	-.01	-.09	.07	-.05	.29**	-.29**	.03	.53**	.57**	.13*	.35**

*p< .05 **p<.01

1. Ceza, 2. Sıcaklık, 3. İtaat, 4. Akıl Yürütme, 5. Kızgınlık/Anne, 6. SY/Anne, 7. Anksiyete/Anne, 8. Kızgınlık/Öğretmen, 9. SY/Öğretmen, 10. Anksiyete/Öğretmen, 11. Öz-kontrol/Anne, 12. Öz-kontrol/ Öğretmen

Çizelge 3.2.1' de görüldüğü gibi çocuk yetiştirmenin alt boyutları olan cezalandırma, sıcaklık, itaat bekleme ve açıklayıcı akıl yürütme ile öz-kontrol/anne arasındaki ilişkinin bulgularına göre sıcaklık ile öz-kontrol puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.14$, $p=.02$). Akıl yürütme ile öz-kontrol puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.20$, $p=.00$).

Çocuk yetiştirme tutumlarının alt boyutları olan cezalandırma, sıcaklık, itaat bekleme ve açıklayıcı akıl yürütme ile sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği /anne alt boyutları olan kızgınlık, sosyal yetkinlik ve anksiyete arasındaki ilişkinin bulgularına göre cezalandırma ile sosyal yetkinlik puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.12$, $p=.04$). Cezalandırma ile kızgınlık/saldırganlık puanları arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.18$, $p=.00$). Sıcaklık ile kızgınlık/saldırganlık puanları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.14$, $p=.02$). Sıcaklık ile sosyal yetkinlik puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.25$, $p=.00$). İtaat bekleme ile kızgınlık/saldırganlık puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.12$, $p=.04$). Açıklayıcı akıl yürütme kızgınlık/saldırganlık puanları arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.20$, $p=.00$). Açıklayıcı akıl yürütme sosyal yetkinlik puanları arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.38$, $p=.00$). Açıklayıcı akıl yürütme anksiyete puanları arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.22$, $p=.00$). Sosyal yetkinlik ile kızgınlık/saldırganlık puanları arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.36$, $p=.00$).

Öz-kontrol/öğretmen ile sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği/anne alt boyutları olan kızgınlık/saldırganlık, sosyal yetkinlik ve anksiyete arasındaki ilişkinin bulgularına göre ise öz-kontrol ile kızgınlık/saldırganlık puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.29$, $p=.00$). Öz-kontrol ile sosyal yetkinlik puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.29$, $p=.00$).

Öz-kontrol/öğretmen ile sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği /öğretmen alt boyutları olan kızgınlık/saldırganlık, sosyal yetkinlik ve anksiyete arasındaki ilişkinin bulgularına göre ise öz-kontrol ile kızgınlık/saldırganlık puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.53$, $p=.00$). Öz-kontrol ile sosyal yetkinlik puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.57$, $p=.00$). Öz-kontrol ile anksiyete puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.13$, $p=.03$). Sosyal yetkinlik ile anksiyete puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.43$, $p=.00$).

Öz-kontrol/anne ile sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği /anne alt boyutları olan kızgınlık/saldırganlık, sosyal yetkinlik ve anksiyete arasındaki ilişkinin bulgularına göre ise öz-kontrol ile kızgınlık/saldırganlık puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.35$, $p=.00$). Öz-kontrol ile sosyal yetkinlik puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.34$, $p=.00$).

Öz-kontrol/anne ile sosyal yetkinlik ve davranış ölçeği /öğretmen alt boyutları olan kızgınlık/saldırganlık, sosyal yetkinlik ve anksiyete arasındaki ilişkinin bulgularına göre ise öz-kontrol ile kızgınlık/saldırganlık puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.32$, $p=.00$). Öz-kontrol ile sosyal yetkinlik puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.13$, $p=.04$). Anksiyete/öğretmen ile anksiyete/anne puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.28$, $p=.00$). Öz-kontrol/öğretmen ile öz-kontrol/anne puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.35$, $p=.00$).

3.3.Model Testi

3.3.1. Ölçme Modeli

Yapısal model testinden önce ölçek maddelerinin ve parsellerin örtük değişkenler ile olan faktör yüklerini değerlendiren ölçme modeli test edilmiştir

(Çizelge 3.3.1.). Sonuçlar ölçme modeli ile ilgili uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir ($\chi^2[160, n=230]=349.084$, $\chi^2/sd=2.18$; Karşılaştırmalı Uyum İndeksi [Comparative Fit Index CFI]=0.92; Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü [The Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA]=0.069). Ölçme modeline ilişkin faktör yük değerleri Şekil 1.4.1.' de sunulmuştur. Sonuçlara göre gözlenen değişkenlerin çoğunluğunun yüksek faktör yük değerleri aldığı görülerek ölçüm modelinin yapısal modeli sınamada kullanılabileceği görülmektedir.

Çizelge 3.3.1. Ölçme Modeli

	Standardize edilmemiş değerler			Standardize edilmiş değerler	
	Tahmin	S.H.	K.O.		
Akıl Yürütme ← ÇY	1.00				0.70
İtaat ← ÇY	0.33	0.143	2.32		0.19
Sıcaklık ← ÇY	0.43	0.09	4.76		0.50
Ceza ← ÇY	0.41	0.15	2.65		0.22
Parsel1/Anne ← Öz-kontrol/Anne	1.00				0.75
Parsel2/Anne ← Öz-kontrol/Anne	0.96	0.07	13.31		0.82
Parsel3/Anne ← Öz-kontrol/Anne	0.99	0.07	13.29		0.82
Parsel4/Anne ← Öz-kontrol/Anne	0.93	0.06	13.85		0.85
Parsel5/Anne ← Öz-kontrol/Anne	0.94	0.07	12.93		0.80
Parsel5/Öğ ← Öz-kontrol/Öğ	1.00				0.90
Parsel4/Öğ ← Öz-kontrol/Öğ	1.12	0.05	21.19		0.91
Parsel3/Öğ ← Öz-kontrol/Öğ	1.09	0.05	19.21		0.87
Parsel2/Öğ ← Öz-kontrol/Öğ	1.05	0.05	20.11		0.90
Parsel1/Öğ ← Öz-kontrol/Öğ	1.15	0.05	21.23		0.91
Kızgınlık/Anne ← SY/Anne	1.00				0.56
SY/Anne ← SY/Anne	1.00	0.14	6.80		0.66
Anksiyete/Anne ← SY/Anne	0.30	0.08	3.60		0.27
Anksiyete/Öğ ← SY/Öğ	1.00				0.26
SY/Öğ ← SY/Öğ	2.82	0.08	3.45		0.66
Kızgınlık/Öğ ← SY/Öğ	2.39	0.71	3.37		0.58

SH: Standart hata, KO: Kritik oran.

Çocuk Yetiştirme: ÇY, Sosyal Yetkinlik: SY, Öğretmen: Öğ.

3.3.2. Yapısal Model

Yapısal model testinde en yüksek olabilirlik kestirim (Maximum Likelihood Estimation) yöntemi kullanılmıştır. Uyum indeksleri iyi sonuçlar vermiştir ($\chi^2[162 n=230]=379.716$, $\chi^2/sd=2.34$; CFI=0.91; RMSEA=0.073). Sonuçlar χ^2/sd 2'ye yakın bir değer almıştır ve bu oranın 1-2 arasında olması mükemmel bir uyumu göstermektedir (Arbuckle & Wothke, 1997). Ayrıca CFI (0.91) değerinin 0.90' in üzerinde, RMSEA 0.05' in altında olduğu görülmektedir ve bu değerler de modelin yüksek düzeyde uyuma sahip olduğunu göstermektedir (Kline, 1998; Tabachnick & Fidell, 2007). Kabul görmüş yaygın uyum indeksleri ise çizelge 3.3.2.' de gösterilmektedir (Şimşek, 2007).

Çizelge 3.3.2. Yapısal Eşitlik Modelleri Uyum İndeksleri

Uyum Testi	İyi Uyum	Yeterli Uyum
χ^2 /sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 3$
CFI	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,08 \leq RMSEA \leq 0,05$

Çizelge 3.3.3. Yapısal Model: Standardize Edilmiş Değerler

		Doğrudan Etki
Çocuk yetiştirme	→ Öz-kontrol/Öğ	0.27
Çocuk yetiştirme	→ Öz-kontrol/Anne	0.44
Çocuk yetiştirme	→ Sydö/Öğ	0.12
Çocuk yetiştirme	→ Sydö/Anne	0.75
Öz-kontrol/Öğ	→ Sydö/Öğ	0.86
Öz-kontrol/Öğ	→ Sydö/Anne	0.20
Öz-kontrol/Anne	→ Sydö/Öğ	0.01
Öz-kontrol/Anne	→ Sydö/Anne	0.20

Çizelge 3.3.3.' de modeldeki değişkenler arasındaki doğrudan ilişkiler gösterilmektedir. Sonuçlar doğrudan ilişkiler açısından değerlendirildiğinde anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ile öz-kontrol/öğ puanları ve öz-kontrol/anne

puanları pozitif ilişki göstermektedir ($\beta=0.27$; $\beta=0.44$). Ayrıca çocuk yetiştirme tutumu ile davranış sorunları/öğretmen ve anne değerlendirmesi de pozitif ilişki göstermektedir ($\beta=0.12$; $\beta=0.75$). Çocukların öz-kontrolü ile davranış sorunlarının öğretmen ve anne değerlendirilmesi pozitif ilişki göstermektedir ($\beta=0.86$; $\beta=0.20$). Çocukların öz-kontrol/anne değerlendirmesi ile davranış sorunlarının öğretmen değerlendirilmesi açısından anlamsız ilişki gösterirken ($\beta=0.01$), davranış sorunları/anne değerlendirmesi anlamlı ilişki göstermektedir ($\beta=0.20$).

Çizelge 3.3.4. Anne-babanın Çocuk Yetiştirme Stilinin Davranış Sorunları Üzerine olan Standardize edilmiş Dolaylı Etkileri ve Model Tarafından Açıklanan Toplam Varyanslar

Dolaylı Etki		
Çocuk yetiştirme	→ Sydö/Öğ	0.23
Çocuk yetiştirme	→ Sydö/Anne	0.14
R²		
Öz-kontrol/Öğ		0.07
Öz-kontrol/Anne		0.19
Sydö/Öğ		0.80
Sydö/Anne		0.86

Çizelge 3.3.4' te dolaylı ilişkiler gösterilmiştir. Dolaylı etkinin (aracılık etkisi) anlamlı olup olmadığını belirlemek için tekrar örnekleme (bootstrapping) yöntemi kullanarak düzeltilmiş güven aralığı (bias-corrected confidence intervals) kullanılarak gerçekleştirilen analiz sonucunda öz-kontrolün davranış sorunları ile ilişkisindeki aracılık rolünün anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.001$). Çizelge 3.3.4' te ayrıca model tarafından öz-kontrol ve davranış sorunlarının açıklanma oranları sunulmuştur. Doğrulan modeldeki, determinasyon katsayıları (R^2) incelendiğinde, anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu öz-kontrol öğretmen değerlendirmesi varyansın yaklaşık %7' sini, anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ve öz-kontrol öğretmen değerlendirmesi birlikte davranış sorunları öğretmen değerlendirmesinin ait varyansın yaklaşık % 86' sını anlamlı olarak açıkladığı görülmektedir.

Genel olarak araştırmanın bulgularına bakıldığında, anne-baba tutumu, davranış sorunları ve öz-kontrol arasındaki nedensel ilişkiye dayalı olarak

geliştirilen yapısal model doğrulandığı görülmektedir. Geliştirilen temel yapısal modelin uyum indekslerinin ise genel olarak kabul değeri koşullarını karşıladığı; değişkenler arasındaki ilişkilere ait t değerlerinin anlamlı olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sonuçlar

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu, çocuklarda öz-kontrol ve davranış sorunları arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkilerin ve öz-kontrolün anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ile çocuklardaki davranış sorunları arasındaki aracılık etkisinin incelendiği bu araştırmada, alt amaçlar doğrultusunda elde edilen bulgular, alanda yapılmış diğer araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak kuramsal görüşler çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır.

1. Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ile davranış sorunları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Bu doğrultuda: Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların anne-baba tutumları ile davranış sorunları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçlarından elde edilen değerlere bakıldığında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu araştırmanın sonuçları özellikle anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunun çocuklarda görülen davranış sorunları açısından risk faktörü olduğunu gösteren bulgularla benzerlik göstermektedir (Arkan ve Üstün, 2009; McDowell, Parke & Spitzer, 2002; Paterson & Sanson, 1999).

2. Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ile öz-kontrol arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Bu doğrultuda: Anne-baba tutumu ile öz-kontrol/öğretmen değerlendirmesi ilişkisine bakıldığında öz-kontrolün anne tarafından değerlendirilmesinden daha düşük olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın sonuçları özellikle anne-babanın çocuk yetiştirme tutumunun alt boyutları olan cezalandırma ve itaat bekleme çocuklarda görülen düşük öz-kontrol açısından risk faktörü olduğunu gösteren araştırmalarla benzerlik göstermektedir (De Kemp et al., 2009; Kim & Brody, 2005).

3. Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda çocuğun öz-kontrolü ile davranış sorunları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Bu doğrultuda; okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların öz-kontrolü ve davranış sorunları hem anneler hemde öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir. Çocukların öz-kontrolünün anne değerlendirmesi ile davranış sorunlarının öğretmen değerlendirmesi arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamsız bir ilişki

bulunmuştur. Ancak öz-kontrol ile davranış sorunları arasındaki ilişkilere bakıldığında öğretmen değerlendirmesinin diğer değişkenlere oranla daha güçlü ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Alan yazında ise öz-kontrol ile davranış sorunları arasındaki ilişkilere bakıldığında daha çok anne-baba değerlendirmesinin daha fazla olduğu görülmektedir (Gibbs, Giever & Martin,1998; Hope & Chapple, 2005).

4. Araştırmanın dördüncü alt problemi doğrultusunda öz-kontrolün anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ile davranış sorunları arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Bu doğrultuda; öz-kontrolün anne-baba tutumları ile davranış sorunları arasında aracılık etkisinin olduğu görülmüştür. Ayrıca öz-kontrolün anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ve davranış sorunları arasındaki aracılık rolünün ortaya konması bu çalışmanın temel bulgularından biridir. Bu bulgu davranış sorunlarını açıklamaya yönelik açıklamalara destek sunmaktadır (Boman & Gibson, 2011; Finkenauer et al., 2005; Hay, 2001; Pratt & Cullen, 2000; Vazsonyi et al., 2001).

Alan yazında, anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun davranış sorunları arasındaki ilişkide öz-kontrolün aracı rolünün doğrudan araştırıldığı sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Pratt & Cullen, 2000; Finkenauer et al., 2005; Vazsonyi, 2003). Ancak bulgular, bulunabilen yakın temalı araştırmalar çerçevesinde tartışılmaya çalışılmıştır.

Yapısal modele ilişkin elde edilen sonuca göre, anne-baba tutumu, öz-kontrol ve davranış sorunları arasında nedensel bir ilişki bulunmaktadır. Bu doğrultuda, öz-kontrolü düşük çocuklarda davranış sorunları görülürken; anne-baba tutumunun da çocuklarda davranış sorunlarına neden olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu, öz-kontrol ve davranış sorunları arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri ortaya koyma açısından var olan alan yazına önemli bir katkısı olsa da çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Yapısal model değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri incelemekten çok teorik ilişkileri test etmektedir (Schumacker & Lomax, 1996). Yapısal model ile teorik ya da görgül bulgulara dayanılarak kurulan modeldeki değişkenler arası etkiler yordandığıdır. Buna dayanarak çalışmanın bulguları tarafından ortaya konan ilişkiler nedensel açıdan yorumlanırken dikkat edilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu çalışmada kurulan model anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu ve davranış sorunları ile ilişkisi üzerine kurulan olası modellerden bir

tanesisidir. Çalışmanın sınırlılıklarından birisi kesitsel veriye dayalı olması oluşturmaktadır.

Öneriler

Araştırmanın bulguları ve sonuçları doğrultusunda anne-babalara, eğitimcilere ve konu ile ilgilenen diğer kişilere çeşitli önerilerde bulunulabilir.

Bu çalışmanın “Öz-Kontrol Değerlendirme Ölçeği” nin uyarlama çalışması araştırmacı tarafından yapılmış olup Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerlik çalışmasının sonuçlarının, söz konusu formun yeterli düzeyde güvenilirliğe ve geçerliğe sahip olduğunu ortaya koyduğu söylenebilir. Çocukların öz-kontrolünün güvenilir ve geçerli bir ölçme aracıyla değerlendirilebilir olması öğretmenlere ve diğer araştırmacıların çalışmalarında önemli katkılar sağlayabilir.

Okul öncesi dönemde görülebilecek davranış sorunları ve bunlarla başa çıkma yolları hakkında anne-baba ve öğretmenlere yönelik eğitim programları düzenlenebilir. Bununla birlikte çocukların öz-kontrol seviyesini artırmak için anne-babalara yönelik eğitim düzenlenebilir. Benzer şekilde anne-babalara çocuk yetiştirme tutumları ile çocuklarının davranış sorunlarının farkında olmalarının önemi ve verilen tepkilerin, başka bir deyişle davranış sorunlarının günlük hayattan örneklerle ilişkilendirilerek anlatıldığı eğitim programları bilinçli anne babalığın yaygınlaşmasına katkıda bulunarak çocuğun davranış sorunlarını önleme ve müdahalede destekleyici ve koruyucu işlev taşıyacaktır.

Araştırmacılara yönelik öneride ise; yapılacak araştırmalarda, davranış sorunları üzerinde etkili olabilecek kişilik özellikleri, mizaç, çevre faktörleri, yaşam koşulları, aile ve akran ilişkileri, okul ortamı ele alınarak ve bu değişkenlerin etkileşimleri incelenmesi önerilebilir.

Bu çalışmanın önemli sonuçlarından biri de verilerin iki farklı kaynaktan alınarak değerlendirilmesinin çocuğun yaşantısını ayrıntılı bir biçimde gözlemleyen anne-baba ve öğretmenlerin bildirimlerine dayalı olarak yapılmasının gerekliliğine dikkat çekmesidir.

KAYNAKLAR

- Aktaş Özkafacı, A. (2012). *Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Sosyal Beceri Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.
- Alisinanoğlu, F. ve Kesicioğlu, O.S. (2010). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Giresun İli Örneği). *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3 (1), 93-110.
- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1998). Structural Equation Modeling In Practice: A Review And Recommended Two-Step Approach. *Psychological Bulletin*, 103 (3), 411-423.
- Arkan, B. ve Üstün, B. (2009). Davranım Bozukluğu Olan Çocuklara Psikiyatrik Yaklaşımda Anne-Baba Eğitim Programları: İki Örnek Bağlamında Bir Değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1 (2), 155– 174.
- Aunola, K., & Nurmi, J. E. (2005). The Role Of Parenting Styles In Children's Problem Behavior. *Child Development*, 76 (6), 1144-1156.
- Baker, J. (2010). The Expression Of Low Self-Control As Problematic Drinking in Adolescents: An Integrated Control Perspective. *Journal of Criminal Justice*, 38 (3), 237–244.
- Bandura, A. (1976). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Practice Hall-New Jersey.
- Baumeister, R. F., & Heatherton, T. F. (1996). Self-Regulation Failure: An Overview. *Psychological Inquiry*, 7, 1–15.
- Baumrind, D. (1966). Effects Of Authoritative Parental Control On Child Behavior. *Child Development*, 37 (4), 887-907.
- Baumrind, D., & Black, E. A. (1967). *Socialization Practices Associated With Dimensions Of Competence In Preschool Boys And Girls*. *Child Development*, 38 (2), 291-327.
- Başaran, İ. E. (2005). *Eğitim Psikolojisi: (6. Basım)*. Ankara: Nobel.
- Beaver, K. M., Schutt, J. E., Boutwell, B. B., Ratchford, M., Roberts, K. & Barnes, J. C. (2009). Genetic And Environmental Influences On Levels Of

Self-Control And Delinquent Peer Affiliation: Results From A Longitudinal Sample of Adolescent Twins. *Criminal Justice and Behavior*, 36, 41–60.

- Bee, H. (1992). *The Developing Child*. Harper Collins College Publishers, New York.
- Benda, B. B. (2005). The Robustness Of Self-Control in Relation To Form Of Delinquency. *Youth and Society*, 36, 418–444.
- Bennett S, Farrington DP, & Huesmann R. (2005). Explaining Gender Differences In Crime And Violence: The Importance Of Social Cognitive Skills. *Aggress Violent Behav*, 10: 263-288.
- Berkowitz, L. (1962). *A Social Psychological Analysis*. New York: Mcgraw Hill, 20-25.
- Berkowitz, M. W., & Grych, J. H. (1998). Fostering Goodness: Teaching Parents to Facilitate Children's Moral Development. *Journal of Moral Education*, 27, 371–392.
- Boman, J. H., & Gibson, C. L. (2011). Does The Measurement Of Peer Deviance Change The Relationship Between Self-Control And Deviant Behavior An Analysis Of Friendship Pairs. *Journal Of Criminal Justice*, 39, 521–530.
- Bossler, A. M., & Holt, T. J. (2010). The Effect Of Self-Control On Victimization in The Cyberworld. *Journal of Criminal Justice*, 38, 227–236.
- Boutwell, B. B., & Beaver, K. M. (2010). The Intergenerational Transmission Of Low Self Control. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 47, 174–209.
- Brannigan, A., Gemmel, W. D., Pevalin, J., & Wade, T. J. (2002). Self-Control and Social Control in Childhood Misconduct and Aggression: The Role of Family Structure, Hyperactivity and Hostile Parenting. *Canadian Journal of Criminology*, 44, 119–143.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological Models of Human Development. *International Encyclopedia of Education*, 3 (2).
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (1998). The Bioecological Model Of Human Development. In W. Damon & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of Child Psychology: Sixth Edition, Volume One: Theoretical Models of Human Development*. New York: John Wiley & Sons, Inc.

- Burt, C. H., Simons, R. L., & Simons, L. G. (2006). A Longitudinal Test Of The Effects Of Parenting And The Stability Of Self-Control: Negative Evidence For The General Theory Of Crime. *Criminology*, 44, 353–396.
- Butovsktay, M., & Kozintsev, A. (1999). Aggression, Friendship And Reconciliation In Russian Primary School Children. *Aggressive Behavior*, 25(2), 125-139.
- Büker, H. (2011). Formation Of Self-Control: Gottfredson and Hirschi's General Theory Of Crime and Beyond. *Aggression and Violent Behavior*, 16, 265-276.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, S., Kılıç-Çakmak E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Caldarella, P., & Merrell, K. (1997). Common Dimensions of Social Skills of Children and Adolescents: A Taxonomy of Positive Behaviors. *School Psychology Review*, 26, 264-278.
- Chapple, C. L., Hope, T. L., & Whiteford, S. W. (2004). The Direct And Indirect Effects Of Parental Bonds, Parental Drug Use, And Self-Control On Adolescent Substance Use. *Journal Of Child & Adolescent Substance Abuse*, 14, 17–35.
- Cheung, N. W. T., & Cheung, Y. W. (2008). Self-Control, Social Factors and Delinquency: A Test Of The General Theory Of Crime Among Adolescents in Hong Kong. *Journal of Youth and Adolescence*, 37 (4), 412–430.
- Chirkov, V. I., & Ryan, R. M. (2001). Parent And Teacher Autonomy-Support in Russian And U.S. Adolescents: Common Effects On Well-Being And Academic Motivation. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32 (5), 618–635.
- Creswell, J. W. (2012). *Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Boston: Pearson Education.
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational Aggression, Gender And Social Psychological Adjustment. *Child Development*, 66, 710–722.
- Crick, N. R., & Dodge, K. A. (1994). A Review and Reformulation of Social Information-Processing Mechanisms in Children's Social Adjustment. *Psychological Bulletin*, 115, 74–101.

- Cullinan, D. (2002). *Students With Emotional And Behavior Disorders: An Introduction For Teachers And Other Helping Professionals*. Columbus: Merrill Prentice Hall.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2005). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlaki Gelişim*. (Ed: Ramazan ARI) Yayın No:1 Konya: S. Ü M.E. F. Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları.
- D’Zurilla, T. J., Nezu, A. M., & Maydeu-Olivares, A. (2004). Social Problem Solving: Theory And Assessment. In E. C. Chang, T. J. D’Zurilla & L. J. Sanna (Eds.), *Social Problem Solving: Theory, Research, And Training* (pp. 11-27). Washington, DC: American Psychological Association.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting Style As Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113, 487- 496.
- Demirkaya, S. ve Abalı, O. (2012). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul öncesi Davranış Sorunlarıyla İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13: 67-74.
- Derman, M. T. ve Başal, H. A. (2013). Okul öncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Dix, T., & Lochman, J.E. (1990). Social Cognition And Negative Reactions To Children: A Comparison Of Mothers Of Aggressive And Nonaggressive Boys. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9, 418-438.
- Ercan, E. S. (2008). Davranım Bozukluğu. *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı*. (Editörler: Çuhadaroğlu F. , Coşkun A. , İşeri, E. , Miral, S. , Motavallı, N. , Pehlivan Türk, B. , Türkbay, T. , Uslu, R. ve Ünal F.) Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları:3. Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Erkan, S. (2010). Aile Ve Aile Eğitimi İle İlgili Temel Kavramlar. Z. Fulya Temel(Ed.). In: *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Döneminde Aile Katılım Çalışmaları*, 1-48, 1. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fan, X., & Chen, M. (2001). Parental Involvement and Students Academic Achievement: A Meta Analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22.
- Fraenkel, R., Wallen, E., & Hyun, H. (2012). *How To Design And Evaluate Research In Education*. Mc Graw Hill Companies Published. New York.

- Finkenauer, C., Engels, R. C. M. E., & Baumeister, R. F. (2005). Parenting And Adolescent Externalizing And Internalizing Problems: The Role Of Self-Control. *International Journal of Behavioral Development*, 29, 58–69.
- Fischer, M., Rolf, J. E., Hasazi, J. E., & Cummings, L. (1984). Follow-Up of A Preschool Epidemiological Sample: Cross-Age Continuities and Predictions of Later ad- Patterns and Children’s Behavior Problems from Injustment with Internalizing and Externalizing Dimensions of Behavior. *Child Development*, 55, 137–150.
- Gabriel, B., & Bodenmann, G. (2006). Elterliche Kompetenzen und Erziehungskonflikte. *Kindheit und Entwicklung*, 15 (1), 9-18.
- Gençtan, E.(1998). *Psikanaliz ve Sonrası*. Remzi Kitapevi, 8. Basım, 27-32, İstanbul.
- Gibbs, J. J., Giever, D., & Martin, J. S. (1998). Parental Management and Self-Control: An Empirical Test Of Gottfredson and Hirschi’s General Theory. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 35 (1), 40–70.
- Gibbs, J. J., Giever, D., & Higgins, G. E. (2003). A Test Of Gottfredson and Hirschi’s General Theory Using Structural Equation Modeling. *Criminal Justice and Behavior*, 30, 441–458.
- Gibson, C. L., Sullivan, C. J., Jones, S., & Piquero, A. R. (2010). “Does It Take A Village?” Assessing Neighborhood Influences On Children's Self-Control. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 47, 31–62.
- Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). *A General Theory Of Crime*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Gresham, F., & Elliott, S. N. (1990). Social Skills Rating System. *Circle Pines, MN: American Guidance Service*.
- Grotmeter, J. K., & Crick, N. R. (1996). Relational Aggression, Overt Aggression And Friendship. *Child Development*, 67, 2328–2338.
- Guay, F., Ratelle, C. F., & Chanal, J. (2008). Optimal Learning in Optimal Contexts: The Role Of Self-Determination In Education. *Canadian Psychology*, 49, 233–240.
- Hay, C. (2001). Parenting, Self-Control, And Delinquency: A Test Of Self-Control Theory. *Criminology*, 39, 707–736.

- Hay, C., & , Forrest, W. (2006). The Development of Self-Control: Examining Self-Control Theory's Stability Thesis. *Criminology*, 44: 739–774.
- Heinrichs, N. Sassmann, H., Halweg, K., & Perrez, M. (2002). Prävention Kindlicher Verhaltensstörungen. *Psychologische Rundschau*, 53 (4), 170-183.
- Heinrichs, N., Krüger, S., & Guse, U. (2006b). Der Einfluss Von Anreizen Auf Die Rekrutierung Von Eltern und Auf Die Effektivität Eines Präventiven Elterntrainings. *Zeitschrift für Klinische Psychologie und Psychotherapie*, 35 (2), 97-108.
- Hill, J. P., & Holmbeck, G. N. (1986). Attachment And Autonomy During Adolescence. In G. J. Whitehurst (Ed.), *Annals Of Child Development*, 3, 145–189. Greenwich, CN: JAI Press.
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. (1983). Age and the Explanation of Crime. *American Journal of Sociology*, 89 (3): 552-583.
- Hope, T., & Chapple, C. (2005). Maternal Characteristics, Parenting, And Adolescent Sexual Behavior: The Role Of Self-Control. *Deviant Behavior*, 26, 25–45.
- Işık, N. (2007). Çocuklarda Endişe. www.kemalsayar.com.
- Jayson, D. (2004). Çocuk Davranışları(Noyan, A., Çev.). *İstanbul: Morpa(2004)*.
- Jones, S., Cauffman, E., & Piquero, A. R. (2007). The Influence Of Parental Support Among Incarcerated Adolescent Offenders: The Moderating Effects Of Self-Control. *Criminal Justice and Behavior*, 34, 229–245.
- Jung, C. G. (1997). *Analitik Psikoloji* (Çev. Ender Gürol). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Kahn, J.H. (2006). Factor Analysis İn Counseling Psychology Research, Training, And Practice: Principles, Advances, And Applications. *The Counseling Psychologist*, 34,684-718.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. İstanbul: Asil Yayın.
- Kanlıklıçer, P. (2005). Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği Geçerlilik Güvenirlilik Çalışması. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara*

Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı. İstanbul.

- Kapçı, E. G. ve Hamamcı, Z. (2010). Aile İşlevleri İle Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü. *Klinik Psikiyatri*, 13, 127-136.
- Karabekiroğlu, K., Rodopman Arman, A., & Berkem, M. (2008). Erken Çocukluk Dönemi Psikiyatrik Sorunları ile Anne-baba Depresyonu Arasındaki İlişki: Cinsiyetin Rolü. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15 (2), 75-86.
- Karabulut Demir, E. (2007). *Anne-baba tutum ölçeği (ETÖ)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karabulut, D., Şendil, Ö. (2008). Anne-baba Tutum Ölçeği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (21), 15-25.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 10. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Keltikangas-Järvinen, L., & Pakaslahti, L. (1999). Development of Social Problem-Solving Strategies And Changes In Aggressive Behavior: A 7-year Follow-Up From Childhood To Late adolescence. *Aggressive Behavior*, 25, 269–279
- Kızıldağ, Ö. (2003). *Çocuk ve Ergenlerde Davranış Problemleri*. G,Şendil (Der), Çocuk Ergen ve Anne Baba,155-169. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Kim, S., & Brody, G. H. (2005). Longitudinal Pathways To Psychological Adjustment Among Black Youth Living In Single-Parent Households. *Journal of Family Psychology*, 19, 305–313.
- Klanjsek, R., Vazsonyi, A. T., & Trejos-Castillo, E. (2012). Religious Orientation, Low Self-Control, And Deviance: Muslims, Catholics, Eastern Orthodox, And “Bible Belt” Christians. *Journal of Adolescence*, 35(35), 671–682.
- Kline, RB. (1994). *Principles And Practices Of Structural Equation Modeling*. New York: Guilford.
- Krueger, R., Caspi, A., Moffitt, T. E., White, J., & Stouthamer-Loeber, M. (1996). Delay Of Gratification, Psychopathology, And Personality: Is Low Self-Control Specific To Externalizing Problems. *Journal of Personality*, 64, 107–129.

- Ladd, G. W., & Burgess, K. B. (2001). Do Relational Risks and Protective Factors Moderate the Linkages Between Childhood Aggression And Early Psychological and School Adjustment? *Child Development*, 72, 1579-1601.
- Lauth, G. W., & Heubeck, B. (2010). *Sosyal Davranış Problemi Olan Çocukların Anne Babalarına Yönelik Anne-Baba Eğitimi Programı* (Çev: S. Kaymak Özmen). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Lee, K., Baillargeon, R. H., Vermunt, J. K., Wu, H., & Trmblay, R.E . (2007). Age Differences In The Prevalence Of Physical Aggression Among 5-11-Year Old Canadian Boys And Girls. *Aggressive Behavior*, 33, 26-37.
- Li, D. S. (2004). The Impacts Of Self-Control And Social Bonds On Juvenile Delinquency In A National Sample Of Midadolescents. *Deviant Behavior*, 25, 351–373.
- Little TD, Cunningham WA, Shahar G., & Widaman KF. (2002). To Parcel Or Not To Parcel: Exploring The Question And Weighing The Merits. *Struct Equ Modeling*, 9: 151-173.
- Maccoby, E. E., & Martin, J. (1983). *Socialization InThe Context Of The Family: Parent-Child Interaction*. In P. Mussen and E. M. Hetherington (Eds.), *Handbook of Child Psychology*. Vol. 4: Socialization, Personality and Social Development. New York: John Wiley and Sons, 1-101.
- Mahoney, G., & MacDonald, J. (2004). *Responsive Teaching: Parent Mediated Developmental Intervention*. Cleveland, OH: Case Western Reserve University.
- Mccord, J., Widom, C.S., & Crowell, N.E. (2001). *Juvenile Crime Juvenile Justice: Panel On Juvenile Crime: Prevention, Treatment, And Control*. Washington, D.C.: National Academy Press.
- McDowell, D. J., Parke, R. D., & Spitzer, S. (2002). Parent And Child Cognitive Representations Of Social Situations And Children's Social Competence. *Social Development*, 11, 469–486.
- Meldrum, R. C. (2008). Beyond Parenting: An Examination Of The Etiology Of Self-Control. *Journal of Criminal Justice*, 36 (3), 244–251.
- Merrel, K.W. (2003). *Behavioral, Social, And Emotional Assessment of Children And Adolescents*. (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

- Miller, H. V., Jennings, W. G., Alvarez-Rivera, L. L., & Lanza-Kaduce, L. (2009). Self-Control, Attachment, And Deviance Among Hispanic Adolescents. *Journal of Criminal Justice*, 37, 77–84.
- Moffitt, T. E., Caspi, A., Harrington, H., & Milne, B. J. (2002). Males On The Life-Course-Persistent And Adolescence-Limited Antisocial Pathways: Follow-Up At Age 26 Years. *Dev Psychopathol*, 14 (1), 179-207.
- Muraven, M. R., & Baumeister, R. F. (2000). Self-Regulation And Depletion Of Limited Resources: Does Self-Control Resemble A Muscle. *Psychological Bulletin*, 126, 247–259.
- Muris, P., Meester, C., Merckelbach, H., & Hulsenbeck, P. (2000). Worry In Children Is Related To Perceived Parental Rearing and Attachment. *Behaviour Research and Therapy*, 38, 487-497.
- Muris, P. M. C., & Van Brakel, A. (2003). Assessment Of Anxious Rearing Behaviors With A Modified Version Of “Egna Minnen Betröffande Uppfostran” Questionnaire for Children. *Journal Of Psychopathology And Behavioral Assessment*, 4 (25), 229-237.
- Özdemir Y., Vazsonyi A. T., & Çok F. (2013). Parenting Processes And Agression: The Role Of Self-Control Among Turkish Adolescents. *Journal Of Adolescence*, 36, 65-77.
- Paterson, G., & Sanson, A. (1999). The Association Of Behavioural Adjustment To Temperament, Parenting and Family Characteristics Among Five-Year-Old Children. *Social Development*, 8, 293–309.
- Perrone, D., Sullivan, C. J., Pratt, T. C., & Margaryan, S. (2004). Parental Efficacy, Self-Control And Delinquency: A Test Of A General Theory Of Crime On A Nationally Representative Sample Of Youth. *International Journal Of Offender Therapy And Comparative Criminology*, 48, 298–312.
- Petermann, U., & Petermann, F. (2006). Erziehungskompetenz. *Kindheit und Entwicklung*, 15 (1), 1-8.
- Petermann, F., Helmsen, J., & Koglin, U. (2010). Expansive Verhaltensstörungen. *Monatsschrift Kinderheilkunde*, 158, 22-27.
- Piquero, A. R., Farrington, D. P., & Blumstein, A. (2003). The Criminal Career Paradigm. In M. Tonry (Ed.) *Crime And Justice*, 30, 359-506. Chicago: University Of Chicago Press.
- Polakowski, M. (1994). Linking Self- And Social Control With Deviance: Illuminating The Structure Underlying A General Theory Of Crime And Its

- Relation To Deviant Identity. *Journal Of Quantitative Criminology* 10: 41–78.
- Pratt, T. C., & Cullen, F. T. (2000). The Empirical Status Of Gottfredson and Hirschi's General Theory Of Crime: A Meta Analysis. *Criminology*, 038, 931–964.
- Pratt, T. C., Turner, M. G., & Piquero, A. R. (2004). Parental Socialization And Community Context: A Longitudinal Analysis Of The Structural Sources Of Low Self-Control. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 41, 219–243.
- Rebellon, C. J., Straus, M. A., & Medeiros, R. (2008). Self-Control in Global Perspective: An Empirical Assessment Of Gottfredson and Hirschi's General Theory Within And Across 32 National Settings. *European Journal of Criminology*, 5 (3), 331–362.
- Richman, N., & Graham, P. (1971). A Behavioral Screening Questionnaire For Use With Three Year-Old Children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 12, 5-13.
- Richman, N. (1977). *Is A Behaviour Checklist For Preschool Children Useful?* In P. J. Graham (Ed.). *Epidemiological Approaches To Childpsychiatry*, 125-136. London: Academi
- Rys, G. S., & Bear, G. G. (1997). Relational Aggression And Peer Relations: Gender And Developmental Issues. *Merrill-Palmer Quarterly*, 43, 87–106.
- Saygılı, S. (2006). Çocuklarda Davranış Bozuklukları. *İstanbul: Elit Kültür Y.*
- Scarpate, M., Vazsonyi, A. T., Burcu, E., Torrente, G., & Sheu, J. (March, 2008). Revisiting "The Exotic Enterprise:" The Adolescent Family Process Measure in Slovenian, Spanish, Taiwanese, and Turkish Youth. *The 12th Biennial Meetings Of The Society for Research on Adolescence*, Chicago, IL, USA.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya (15.Baskı)*, Pegem Akademi: Ankara.
- Seven, S. (2007). Ailesel Faktörlerin Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51, 477-499.

- Stacks, A., & Goff, J. (2006). Family Correlates Of Internalizing And Externalizing Behavior Among Boys And Girls Enrolled In Head Start. *Early Child Development and Care*, 176(1), 67-85.
- Strayhorn, J. M. (2002a). Self-Control: Towards Systematic Training Programs. *Journal of American Academy of Children and Adolescent Psychiatry*, 41, 17-27.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (1996). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Şen, S., İnci, E., Aydoğan, S. ve Yıldız Çiçekler, C. (2011). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çocuğu Bulunan Ailelerin Çocuk Yetiştirmelerine İlişkin Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 73-91.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler Ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Tittle, C. R., & Botchkovar, E. V. (2005). Self-Control, Criminal Motivation And Deterrence: An Investigation Using Russian Respondents. *Criminology*, 43, 07-353.
- Unnever, J. D., Cullen, F. T., & Pratt, T. C. (2003). Parental Management, ADHD, And Delinquent Involvement: Reassessing Gottfredson and Hirschi's General Theory. *Justice Quarterly*, 20, 471-500.
- Uyanık Balat, G., Şimşek, Z. ve Akman, B. (2008). Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Davranış Problemlerinin Anne Ve Öğretmen Değerlendirilmeleri Açısından Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 34, 263-275.
- Üre, Ö., Arı, R. ve Şahin Seçer, Z. (2001). Çocukta Duygusal Gelişim. *Konya: S.Ü.*
- Walker, C., Ainette, M. G., Wills, T. A., & Mendoza, D. (2007). Religiosity And Substance Use: Test Of An İndirect-Effect Model İn Early And Middle Adolescence. *Psychology of Addictive Behaviors*, 21(1), 84-96.
- Walker, H. M., Kavanagh, K., Stiller, B., Golly, A., Severson, H. H., & Feil, E. G. (1998). First Step to Success: An Early Intervention Approach for Preventing School Antisocial Behavior. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 6(2), 66-80.
- Wang, A. (2002). Validation Of A Self-Control Rating Scale İn A Chinese Preschool. *Journal Of Research İn Childhood Education*, 2 (16), 189-201.

- Webster-Stratton, C., & Reid, M. J. (2004). Strengthening Social And Emotional Competence In Young Children-The Foundation For Early School Readiness And Success Incredible Years Classroom Social Skills And Problem-Solving Curriculum. *Infants and Young Children, 17* (2), 96-113.
- Winsler, A., Madigan, A. L., & Aquilino, S. A. (2005). Correspondence Between Maternal and Parental Parenting Styles in Early Childhood. *Early Childhood Research Quarterly, 20*, 1-12.
- Winkley, L. (1996). *Children's Emotional Needs: An Overview. Emotional Problems In Children and Young People*. Cassell, New York.
- Wright, J. P., & Beaver, K. M. (2005). Do Parents Matter In Creating Self-Control In Their Children A Genetically Informed Test Of Gottfredson and Hirschi's Theory Of Low Self-Control. *Criminology, 43*, 1169-1202.
- Vaughn, M. G., DeLisi, M. K., Beaver, M. J., & Wright, P. (2009). Identifying Latent Classes Of Behavioral Risk Based On Early Childhood: Manifestations of self-control. *Youth Violence and Juvenile Justice, 7*, 16-31.
- Vazsonyi, A. T. (2003). The General Theory of Crime in the European Context: Revisiting Hedonic Calculus. *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie, 43*, 337-355.
- Vazsonyi, A. T., & Belliston, L. M. (2007). The Family Low Self-Control Deviance: A Cross-Cultural And Cross-National Test Of Self-Control Theory. *Criminal Justice and Behavior, 34* (4), 505-530.
- Vazsonyi, A. T., & Crosswhite, J. M. (2004) . A Test Of Gottfredson And Hirschi's General Theory Of Crime In African American Adolescents. *Journal of Research In Crime and Delinquency, 41*, 407-432.
- Vazsonyi, A. T., Pickering, L. E., Junger, M., & Hessing, D. (2001). An Empirical Test Of A General Theory Of Crime: A Four-Nation Comparative Study Of Self-Control And The Prediction Of Deviance. *Journal of Research in Crime and Delinquency, 38*, 91-131.
- Vazsonyi, A. T. (2003). The General Theory Of Crime In The European Context: Revisiting Hedonic Calculus. *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie, 43*, 337-355.
- Vazsonyi, A. T., Wittekind, J. E., Belliston, L. M., & Van Loh, T. (2004). Extending The General Theory Of Crime To "The East": Low Self-Control In Japanese Late Adolescents. *Journal Of Quantitative Criminology, 20*, 189-216.

- Vazsonyi, A. T., Cleveland, H. H., & Wiebe, R. P. (2006). Does The Effect Of Impulsivity On Delinquency Vary By Neighborhood Disadvantage? *Criminal Justice and Behavior*, 33 (4), 511–541.
- Vazsonyi, A. T., & Klanjsek, R. (2008). A Test Of Self-Control Theory Across Different Socio Economic Strata. *Justice Quarterly*, 25 (1),101–131.
- Vuran, S. (2009). Sosyal Yeterliliklerin Geliştirilmesi. Eripek, S. İlköğretimde Kaynaştırma. *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları*.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind In Society: The Development Of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press, Cambridge.
- Yalçın Aktosun, Y. (2006). Çocuklardaki Davranış Bozuklukları ve Uyum Problemleri Problem Çocuk Mu? *İstanbul: Gül Yurdu Y.*
- Yağmurlu, B. ve Kodalak, A. C. (2010). *Bağlanma, Mizaç ve Anne-baba-Çocuk İlişkileri. Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi*, T. Solmuş (Ed.), Sistem: İstanbul.
- Yağmurlu, B., Sanson, A. ve Köymen, S. B. (2005). Ebeveynlerin ve Çocuk Mizacının Olumlu Sosyal Davranış Gelişimine Etkileri: Zihin Kuramının Belirleyici Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*,20 (55), 1-20.
- Yağmurlu, B., Çıtlak, B., Dost, A., & Leyendecker, B. (2009). Child Socialization Goals of Turkish Mothers: An Investigation of Education Related Within-Culture Variation. *Turkish Journal of Psychology*, 24(63), 16–19.
- Yavuzer, H. (1993). *Aile ve Okul. Çocuk ve Suç*. Remzi Kitabevi, Ankara.
- Yavuzer, H. (2008). *Çocuğunuzun İlk Altı Yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yuan, KH., & Bentler, PM. (1998). Normal Theory Based Test Statistics in Structural Equation Modeling. *Br J Math Stat Psychol*, 51, 289–309.

Zahn-Waxler, C., Robinson, J. L., & Emde, R. N. (1992). The Development Of Empathy In Twins. *Developmental Psychology*, 28, 1038-1047.

EKLER

Ek 1: İl Milli Eğitim Bakanlığı İzin Belgesi

Doç. Dr. Fatma Neval GENÇ

 T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

SAYI : 24878430/ 300/ 1777
KONU :

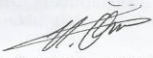
AYDIN
05.11/2014

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

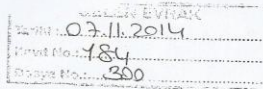
İLGİ:16.10.2014 tarih ve 4613110 sayılı yazı.

Anabilim Dalımız Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Neslihan GÖZÜBÜYÜK' ün "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Grubu Çocukların Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumu, Öz-Kontrol ve Davranış Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tezinin alan çalışması için İzmir İli Merkez İlçelerinde yer alan ilköğretim okulları anasınıflarında ve resmi bağımsız anaokullarında ölçek uygulanabilmesi için ilgili cevap ekte gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Fatma Neval GENÇ
Enstitü Müdürü 4

EK:1- 16.10.2014 tarih ve 4613110 sayılı yazı.(15 Sayfa)

20.11.14

Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 09010- AYDINSantral : (256) 218 20 00
Direkt Telefon : 213 45 74 *Faks : (256) 213 36 57

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 12018877/604.01.02/4613110
Konu: Neslihan GÖZÜBÜYÜK
Araştırma İzni

16/10/2014

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
AYDIN

- İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b) 29/09/2014 tarih ve 6238 sayılı yazınız.
c) 15/10/2014 tarih ve 12018877/604.01.02/4588815 sayılı Valilik Onayı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Neslihan GÖZÜBÜYÜK'ün "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Grubu Çocukların Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumu, Öz-Kontrol ve Davranış Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, Müdürlüğümüz Konak, Bornova, Buca, Karabağlar, Çiğli, Karşıyaka, Gaziemir, Bayraklı, Balçova, Güzelbahçe ilçelerinde bulunan bünyesindeki anasınıfları ve bağımsız anaokullarında öğrenim gören öğrenci ve ebeveynlerine uygulamak istediği ilgi (c) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Araştırmacı tarafından yapılan araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde Araştırmanın Teslimine İlişkin Taahhütname Tutanağı doldurulup, araştırmanın CD'ye aktarılması sağlanarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinize ve gereğini arz ederim.

Metin ENDER KARABULUT
Müdür a.
Şube Müdürü

27.10.2014

604.06.02

15837

Sosyal Bilim Kart. MEB.

Sosyal Bilim Kart. MEB.

EKLER:

- 1- Valilik Onayı (1 sayfa)
- 2- Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)
- 3- Taahhüt Formu (1 sayfa)
- 4-Onaylı Veri Araçları(..... sayfa)

Hükümet Konağı C Blok Kat:8 Strateji Geliştirme Hizmetleri 1 Bölümü Konak/İZMİR
Elektronik Ağ: izmir.meb.gov.tr
e-posta: strateji35_1@meb.gov.tr

Dr. S. Vezirler
Gözetim Kurulu Başkanı
03.11.2014

GELEN EVRAK	
Tarih:	03.11.2014
Sayı:	1029
Dosya No:	

Tel: (0 232) 477 21 37
Faks: (0 232) 477 21 07

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7ccf-6653-3a90-ba01-0862 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 12018877/604.01.02/4588862
Konu: Neslihan GÖZÜBÜYÜK
Araştırma İzni

15/10/2014

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b) Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğü'nün 29/09/2014 tarih ve 6238 sayılı yazısı.

Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Neslihan GÖZÜBÜYÜK'ün "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Grubu Çocukların Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumu, Öz-Kontrol ve Davranış Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, Müdürlüğümüz Konak, Bornova, Buca, Karabağlar, Çiğli, Karşıyaka, Gaziemir, Bayraklı, Balçova, Güzelbahçe ilçelerinde bulunan bünyesindeki anasınıfları ve bağımsız anaokullarında öğrenim gören öğrenci ve ebeveynlerine uygulamak istediği ilgi (b) yazı ile belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin uygulanmasının, yukarıda adı geçen İlçelerin okullarında, 2014-2015 öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

Makamlarımızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınızı arz ederim.

Vefa BARDAKCI
Müdür

OLUR
15/10/2014
Zülkif DAĞLI
Vali a.
Vali Yardımcısı

Hükümet Konağı C Blok Strateji Geliştirme Hizmetleri 1 Bölümü Konak/İZMİR
Elektronik Ağ: izmir.meb.gov.tr
e-posta: strateji35_1@meb.gov.tr

Tel: (0 232) 477 21 38
Faks: (0 312) 477 21 07

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden0f1-0842-34c9-a6f3-82f4 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2: Öz-kontrol Ölçeği

ÖZ KONTROL ÖLÇEĞİ

Değerli anne-baba ve öğretmen;

Bu dereceleme ölçeği, Adnan Menderes Üniversitesi Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalında yürütülen yüksek lisans tez çalışması kapsamında, çocukların öz kontrol davranışını belirlemek amacıyla kullanılacaktır.

Aşağıdaki maddeler, öz kontrole ait bazı durumları anlatmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve maddede anlatılan davranışı çocuğunuzun ne sıklıkta gösterdiğini işaretleyiniz.

Bunun için 1'den 7'ye kadar rakamlarla gösterilen ölçeği kullanınız. Bu ölçekte doğru veya yanlış cevap yoktur. Amacımız, anne-babaların ve öğretmenlerden çocukların öz kontrolünü öğrenmektir. Lütfen her bir maddeyi içtenlikle cevaplayınız.

Lütfen bu çocuğu aşağıdaki tanımlamalara göre uygun numaranın kutusunu (x) işaretleyerek derecelendiriniz. Her sıranın ortasındaki altı çizili olan 4, ortalama bir çocuğun her madde için düştüğü alanı temsil eder. Lütfen mümkün olan tüm derecelendirme yelpazesini kullanmaktan çekinmeyiniz.

Çalışmamıza verdiğiniz destekten dolayı teşekkür ederiz.

Neslihan GÖZÜBÜYÜK

Yüksek Lisans Öğrencisi
nesligzbyk@gmail.com

			1	2	3	4	5	6	7	
1.	Çocuk bir şeyi yapmak için söz verdiğinde ona bu konuda güvenebilir misiniz?	Her zaman								Asla
2.	Çocuk oyunlara ve aktivitelere davet edilmediği halde katılır mı?	Asla								Her zaman
3.	Çocuk heyecanlandığında veya kalbi kırıldığında kendi kendini sakinleştirebilir mi?	Her zaman								Asla
4.	Çocuğun çalışmalarının niteliği her zaman aynı mıdır, yoksa çok mu değişiklik gösterir?	Her zaman								Asla
5.	Çocuk uzak hedefler için çaba sarf eder mi?	Her zaman								Asla
6.	Çocuk bir soru sorduğunda bir cevap için bekler mi, yoksa cevabı beklemeden başka bir şeye (yeni bir soru vb.) mi atlar?	Bekler								Atlar
7.	Çocuk, akranları ile diyaloglarında uygunsuz bir şekilde araya mı girer, yoksa konuşma sırasının kendisine gelmesini bekler mi?	Bekler								Araya girer
8.	Çocuk yaptığı çalışmayı bitirene kadar devam eder mi?	Her zaman								Asla
9.	Çocuk sorumlu yetişkinlerin yönergelerine uyar mı?	Her zaman								Asla
10.	Çocuk istediği her şeye anında sahip olmak zorunda mı?	Asla								Her zaman
11.	Çocuk sırada beklemek zorunda kaldığında bunu sabırla mı yapar?	Her zaman								Asla

			1	2	3	4	5	6	7	
12.	Çocuk sakince oturur mu?	Her zaman								Asla
13.	Çocuk grup projelerinde diğerlerinin önerilerine uyum sağlayabilir mi, yoksa kendi fikirlerini zorla kabul ettirmekte ısrar mı eder?	Uyum sağlar								Zorla kab ettirir
14.	Çocuktan bir şey yapması istendiğinde bunu yapmadan önce birden fazla kez kendisine hatırlatılması gerekir mi?	Asla								Her zaman
15.	Çocuk azarlandığında uygunsuz biçimde karşı cevap verir mi?	Asla								Her zaman
16.	Çocuk kazaya eğilimli midir?	Asla								Her zaman
17.	Çocuk her zamanki gündelik işleri ve ödevleri ihmal eder ya da unutmaz mı?	Asla								Her zaman
18.	Çocuğun bir işe başlamakta yetersiz olduğunun görüldüğü günler olur mu?	Asla								Her zaman
19.	Seçenek sunulduğunda çocuk, bugün küçük bir oyuncacı mı alır, yoksa yarın gelecek olan büyük bir oyuncacı mı bekler?	Bekler								Alır
20.	Çocuk başkalarının özel eşyalarına elini uzatır mı?	Asla								Her zaman
21.	Çocuk, başkaları bir şeyler yapmaya çalışırken onları rahatsız eder mi?	Asla								Her zaman
22.	Çocuk temel kuralları çiğner mi?	Asla								Her zaman
23.	Çocuk nereye gittiğine dikkat eder mi?	Her zaman								Asla
24.	Soruları cevaplarken çocuk dikkatli bir cevap mı verir, yoksa düşünmeden aynı anda karışık birkaç cevap mı verir?	Bir								Birkaç
25.	Çocuğun dikkati iş veya ödevinden kolaylıkla uzaklaşır mı?	Asla								Her zaman
26.	Bu çocuğu daha çok dikkatli mi yoksa dikkatsiz olarak tanımlardınız?	Dikkatli								Dikkatsiz
27.	Çocuk akranları ile uygun şekilde oynar mı (kuralları takip eder, sırasını bekler, iş birliği yapar)?	Her zaman								Asla
28.	Çocuk aynı anda tek bir aktiviteye bağlı kalmaktansa bir aktiviteden diğerine sığarmayı ya da aktiviteyi değiştirmeyi mi tercih eder?	Asla								Her zaman
29.	Bir ödev çocuğa ilk başta çok zor gelirse çocuk sinirlenip işi bırakır mı yoksa ilk önce problem için yardım mı arar?	Yardım arar								Bırakır
30.	Çocuk oyunları yarıda keser ya da böler mi?	Asla								Her zaman
31.	Çocuk harekete geçmeden önce düşünür mü?	Her zaman								Asla
32.	Çocuk işine daha fazla dikkat gösterse, sizce şu anki durumundan çok daha mı iyi olur?	Asla								Her zaman
33.	Çocuk aynı anda gereğinden çok şeyle mi uğraşır yoksa tek seferde bir şeye mi konsantre olur?	Aynı anda bir şey								Gereğinden fazla

Ek 3: Sosyal Yetkinlik ve Davranış Ölçeği

SOSYAL YETKİNLİK VE DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

Değerli anne-baba ve öğretmen;

Bu dereceleme ölçeği, Adnan Menderes Üniversitesi Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalında yürütülen yüksek lisans tez çalışması kapsamında, çocukların duygusal durumunu ve davranışlarını belirlemek amacıyla kullanılacaktır. Aşağıdaki ölçekte kişinin duygusal durumu ve davranışları ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen verilen numaralandırma sistemini gözönünde bulundurarak aşağıdaki davranışları bu kişide ne kadar sıklıkla gözlemlediğinizi işaretleyiniz. Eğer kişi anlatılan davranışı **hiçbir zaman** yapmıyorsa bir (1), **bazen** yapıyorsa iki (2), **sık sık** yapıyorsa üç (3), ve **her zaman** yapıyorsa dört (4) işaretleyiniz. Çalışmamıza verdiğiniz destekten dolayı teşekkür ederiz.

Neslihan GÖZÜBÜYÜK
Yüksek Lisans Öğrencisi

nesligzbyk@gmail.com

	Hiçbir Zaman	Bazen	Sık sık	Her Zaman
1. Yüz ifadesinden duyguları zor anlaşılır.	1	2	3	4
2. Zor durumda olan bir yaşıtım veya tanıdığım teselli eder ya da ona yardımcı olur.	1	2	3	4
3. Kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayıp sinirlenir.	1	2	3	4
4. Yaptığı iş kesintiye uğradığında kızar.	1	2	3	4
5. Huysuzdur, çabuk kızıp öfkelenir.	1	2	3	4
6. Gündelik işlere yardım eder (ör: masa hazırlama, masa toplama gibi).	1	2	3	4
7. Çekingen ve ürkektir; yeni ortamlardan kaçınır.	1	2	3	4
8. Üzgün, mutsuz ya da depresiftir.	1	2	3	4
9. Grup içindeyken huzursuz veya içe döndüktür.	1	2	3	4
10. En ufak birşeyde bağırır ya da çığlık atar.	1	2	3	4
11. Grup içinde çalışırken zorlanmaz, rahattır.	1	2	3	4
12. Hareketsizdir, katılabileceği bir aktiviteyi uzaktan seyretmeyi tercih eder.	1	2	3	4
13. Anlaşmazlıklara çözüm yolları arar.	1	2	3	4
14. Gruptan ayrı, kendi başına olmayı tercih eder.	1	2	3	4
15. Yaşıtlarının veya tanıdıklarının görüşlerini dikkate alır.	1	2	3	4
16. Yaşıtlarına veya tanıdıklarına vurur, onları ısırır ya da tekmeler.	1	2	3	4
17. Birlikte yapılması gereken işlerde, diğer insanlarla birlikte çalışır, onlarla işbirliği yapar.	1	2	3	4
18. Yaşıtları veya tanıdıklarıyla çatışma yaşar.	1	2	3	4
19. Yorgundur.	1	2	3	4

	Hiç bir zaman	Bazen	Sık sık	Her zaman
20. Eşyalarına iyi bakar, eşyalarının kıymetini bilir.	1	2	3	4
21. Grup faaliyetleri sırasında konuşmaz ya da faaliyetlere katılmaktan kaçınır.	1	2	3	4
22. Kendinden küçüklere karşı dikkatlidir.	1	2	3	4
23. Grup içinde zor farkedilir.	1	2	3	4
24. Yaşlılarını ve tanıdıklarını istemedikleri şeyleri yapmaya zorlar.	1	2	3	4
25. Kızdığı zaman aile bireylerine vurur ya da evdeki eşyalara zarar verir.	1	2	3	4
26. Endişeye kapılır.	1	2	3	4
27. Aklayatan açıklamalar yapıldığında uzlaşmaya yanaşır.	1	2	3	4
28. Anne veya babasının önerilerine karşı çıkar.	1	2	3	4
29. Cezalandırıldığında (örneğin herhangi birşeyden yoksun bırakıldığında) başkaldırır, karşı koyar.	1	2	3	4
30. Kendi başarılarından memnuniyet duyar.	1	2	3	4

Ek 4: Çocuk Yetiştirme Anketi

ÇOCUK YETİŞTİRME ANKETİ

Değerli anne-baba;

Bu dereceleme ölçeği, Adnan Menderes Üniversitesi Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalında yürütülen yüksek lisans tez çalışması kapsamında, çocuk yetiştirme davranışını belirlemek amacıyla kullanılacaktır.

Aşağıdaki maddeler, çocuk yetiştirmeye ait bazı durumları anlatmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve maddede anlatılan çocuk yetiştirme davranışını bu çocuğunuza yönelik ne sıklıkta gösterdiğinizi işaretleyiniz.

Bunun için 1'den (hiç bir zaman) 5'e (her zaman) kadar rakamlarla gösterilen ölçeği kullanınız. Bu ölçekte doğru veya yanlış cevap yoktur. Amacımız, yalnızca annelerin bazı çocuk yetiştirme davranışlarının sıklığını öğrenmektir. Lütfen her bir maddeyi içtenlikle cevaplayınız.

Çalışmamıza verdiğiniz destekten dolayı teşekkür ederiz.

Neslihan GÖZÜBÜYÜK
Yüksek Lisans Öğrencisi
nesligzbyk@gmail.com

	Hiç bir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
1. Çocuğumun kendisine söyleneni açıklamasız yapmasını beklerim.	1	2	3	4	5
2. Gerekliğinde çocuğumun daha düzgün davranması için ona tokat atarım.	1	2	3	4	5
3. Çocuğum korkmuş ya da üzüntülü olduğu zaman, onu rahatlatır ve ona anlayışlı davranırım.	1	2	3	4	5
4. Çocuğumun, verdiğim cezayı sorgulamasına ve duygularını ifade etmesine izin veririm.	1	2	3	4	5
5. Çocuğum yanlış davrandığında, onu odasına gönderirim.	1	2	3	4	5
6. Çocuğuma sevgimi, onu kucaklayarak, öperek ve sarılarak ifade ederim.	1	2	3	4	5
7. Çocuğumun, annevebabasınaorgusuzitaatmesinibeklerim.	1	2	3	4	5
8. Çocuğum yanlış davrandığında, ona kötü hissetmesini sağlayacak ağır ve küçültücü şeyler söylerim.	1	2	3	4	5
9. Belirli bir neden olmaksızın, çocuğumu kucaklar veya sarılırım.	1	2	3	4	5
10. Çocuğuma, davranışlarının sonuçlarını açıklarım.	1	2	3	4	5
11. Çocuğumla olmaksızın, boş zamanlarımda onsuz bir yerlere gitmeyi veya bir şeyler yapmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
12. Çocuğum yanlış davrandığında ona bağırırım.	1	2	3	4	5

	Hiç bir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
13. Çocuğuma bazı şeylerin neden gerekli olduğunu açıklamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
14. Çocuğuma, onun beni ne kadar mutlu ettiğini söylerim.	1	2	3	4	5
15. Çocuğum yanlış davrandığında fazla açıklama yapmadan, onu yanımdan uzaklaştırırım.	1	2	3	4	5
16. Çocuğumun, kendisine söyleneni tartışmasız yapmasını isterim.	1	2	3	4	5
17. Yanlış davrandığı zaman çocuğuma, sevdiği bir şeyi yasaklarım (örnek: TV seyretmek ya da arkadaşlarıyla oynamak gibi).	1	2	3	4	5
18. Yanlış davrandığı zaman, çocuğuma tanıdığım ayrıcalıkları geri alırım (örnek: dondurma yemesi, TV izlemesi veya bilgisayarla oynaması gibi).	1	2	3	4	5
19. Çocuğumu dinlemek ve onunla bir şeyler yapmaktan zevk alırım.	1	2	3	4	5
20. Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.	1	2	3	4	5
21. Canımı sıktığı zaman, kendimi çocuğumdan uzaklaştırırım.	1	2	3	4	5
22. Çok kötü davrandığında, çocuğuma fiziksel ceza veririm (örnek, tokat atarım, cimcik atarım, iterim gibi).	1	2	3	4	5
23. Çocuğuma, neden ceza aldığını veya bazı sınırların neden konulduğunu açıklarım.	1	2	3	4	5
24. Çocuğumu kucaklamayı ve öpmeyi severim.	1	2	3	4	5
25. Yanlış davrandığı zaman, çocuğuma soğuk davranırım.	1	2	3	4	5
26. Çocuğuma, kuralların nedenini açıklarım.	1	2	3	4	5
27. Çocuğum mutlu olduğunda da, endişeli olduğunda da kendimi ona yakın hissedirim.	1	2	3	4	5
28. Çocuğum itaatkar davranmadığı zaman, ona tokat atarım.	1	2	3	4	5
29. Çocuğum yanlış davrandığı zaman, onunla mantıklı bir şekilde konuşur ve olayın üzerinden geçerim.	1	2	3	4	5
30. Çocuğumla şakalaşır ve oyun oynarım.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Neslihan GÖZÜBÜYÜK

Doğum Yeri ve Tarihi : Gaziantep/1989

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2007-2012 Ege Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi/ Okul öncesi Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi :2012-2015 Adnan Menderes Üniversitesi/ İlköğretim ABD/ Okul öncesi Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Makaleler

-SCI :

-Diğer :

Bildiriler

-Uluslararası :

-Ulusal :

Katıldığı Seminerler : 11.Yaratıcı Yenilikçi Öğretmenler Semineri, Yaşar Üniversitesi
3. Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, Gaziantep Üniversitesi

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl :- Derinsu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi/2012
- EGESEM (Kids Club)/2014-2015
- Okul öncesi Öğretmenliği (Bireysel Eğitim-Özel Öğretmen)/ 2015

İLETİŞİM

E-posta Adresi : nesligzbyk@gmail.com

Telefon : 0537 813 43 23

Tarih : 06.07.2015